

Andy Durgan

De spanska trotskisterna och grundandet av POUM

I september 1935 gick den spanska trotskistiska gruppen Kommunistiska Vänstern (*Izquierda Comunista de España*, ICE) samman med Arbetar- och bondeblocket (*Bloque Obrero y Campesino*, BOC) för att bilda POUM (*Partido Obrero de Unificación Marxista*). Både vid denna tid och i efterhand kritiserades detta beslut allmänt inom den internationella trotskistiska rörelsen. Medan POUM:s politiska utveckling, eller åtminstone Trotskijs kritik av den, är relativt välkänd,¹ är de spanska trotskisternas historia, och deras grund för att medverka till att detta parti bildades, långt mindre känd.²

Vänsteroppositionen i Spanien

Den Kommunistiska Oppositionen i Spanien (*Oposición Comunista de España*, OCE), som man först kallade sig, grundades i Liège i Belgien den 28 februari 1930 på ett möte med spanska exilkommunister från Belgien, Luxembourg och Frankrike. Gruppens ledare var "Henri Lacroix" (Francisco Garcia Lavid), en av det spanska Kommunistpartiets (*Partido Comunista de España*, PCE) grundare. Lacroix, som var husmålare till yrket, hade tillbringat några år i Sovjetunionen, åtminstone mellan 1925 och 1927, innan han bosatte sig i Luxemburg och Belgien. Det var här han kom i kontakt med franska oppositionella. I Spanien fanns också ett antal tidigare PCE-ledare som sympatiserade med Vänsteroppositionen och som organiserat sig inom PCE. Den mest framstående av dessa var Juan Andrade i Madrid, en av grundarna och ledarna för PCE, som var redaktör för partiets tidning *La Antorcha* fram till 1926. Andrade hade protesterat mot de ökande byråkratiska tendenserna inom PCE och utslöts 1927.

Efter diktatorn Primo de Riveras fall i januari 1930 återvände många politiker, inklusive trotskisterna, från exilen till Spanien för att utnyttja den relativa liberaliseringen. Under 1930 lyckades OCE att organisera grupper på en handfull orter och hade då ungefär 50 medlemmar.³

Gruppen stärktes genom Andreu Nins återkomst från Sovjetunionen i september 1930. Nin, som ursprungligen var lärare, hade inlett sin organiserade politiska aktivitet 1911, vid 19 års ålder, som medlem av en vänsterinriktad katalansk nationalistgrupp. Hans intresse för sociala frågor ledde honom emellertid att ansluta sig till det spanska Socialistpartiet (PSOE) knappt två år senare.

Under trycket från efterkrigstidens revolutionära uppsving, såväl i Spanien som i resten av Europa, anslöt han sig 1918 till den anarkosyndikalistiska fackföreningsfederationen CNT och blev en av ledarna i dess starkaste fäste, Barcelona. Som sympatisör till den ryska revolutionen hade han helt vunnits över till kommunismen efter att ha deltagit som CNT-delegat på den Röda Fackföreningsinternationalens (RILU) grundningskongress 1921. Eftersom hans namn, orättfärdigt, var kopplat till mordet på premiärministern Eduardo Dato, kunde han inte återvända till Spanien utan stannade i Sovjetunionen. Han blev assisterande sekreterare för RILU, anslöt sig till SUKP (Sovjetunionens Kommunistiska Parti) och valdes in i Moskvasovjeten. Nin slöt upp på Vänsteroppositionens sida, förmodligen 1926, och blev som konsekvens av med alla sina officiella uppdrag. Han utslöts både

¹ Det är inte avsikten att kommentera Trotskijs utförliga och i allmänhet utmärkta skrivelser om Spanien mellan 1930 och 1940 i denna artikel.

² Referenser till mycket, dock inte allt, av det material som citerats i denna artikel finns också i P Pagés, *El movimiento trotskista en España 1930-1935*, Barcelona, 1977, och i Pierre Broués extensiva noter och appendix till den spanska utgåvan av Trotskijs skrifter om Spanien, *La revolución española*, två volymer, Barcelona, 1977.

³ V Alba, *Dos revolucionarios*, Madrid, 1975, sid 358. Vi känner till OCE-grupper i Madrid, Bilbao, Asturien och, kanske, Valencia, vid denna tid.

ur SUKP och PCE 1928. Fram till 1930 levde han i osäkerhet i den ryska huvudstaden och bara genom sin status som utlänning räddades han från att arresteras.⁴

Under de följande åren anslöt sig många talangfulla militanter till den spanska trotskistgruppen. Många av dem kom senare att få ledande roller i POUM. Förutom Nin och Andrade ingick andra framstående intellektuella i gruppen: Esteban Bilbao, den baskiske doktorn José Luis Arenillas och Enrique Fernández Sendón ("Fersen"). Bilbao hade, liksom Lacroix och en annan ledande trotskistisk militant, Gregorio Ibarrondo ("Carnicero"), varit en av grundarna av det baskiska PCE. Andra militanter som bör nämnas är José Loredo Aparicio, advokat för CNT:s gruvarbetarfack i Asturien, den katalanske journalisten Narcís Molins i Fábrega, gruppens organisatör i Estremadura, Luis Rastrollo, och en av grundarna av Madrids PCE och tidigare ledare för Kommunistisk Ungdom, Luis García Palacios.

Bland gruppens många arbetarmilitanter fanns oljearbetarnas ledare i Astrillo (Santander), Eusebio Cortzón; Emilio García, en ledande medlem av CNT:s träarbetarfack i Gijón och liksom Cortzón en av grundarna av PCE; Julio Alutiz, järnvägsarbetare från Pamplona; Emilio Díaz i Sevilla och Manuel Sanchez i Salamanca.

Bland de många framstående yngre aktivisterna fanns Ignacio Iglesias, före detta ledare för Socialistisk Ungdom, från Sama de Langreo (Asturien); Enrique Rodríguez och Jesus Blanco som rekryterats från Kommunistisk Ungdom i Madrid; G Munis (Manuel Fernández Grandizo) från Llerena (Estremadura) som också var aktiv i den mexikanska trotskistiska rörelsen, och Julio Cid som rekryterats från Socialistisk Ungdom i Gerena (Andalusien) 1933.⁵

Även om OCE var litet, kunde det dra fördel av PCE:s förvirring och de nya politiska möjligheter som uppstod genom diktaturens kollaps och den ökande masskamp som följde. PCE hade knappt 500 medlemmar under det sena 1920-talet och de flesta av dessa hade antingen varit i fängelse eller i exil.⁶ Och dessutom var många av ledarna, av olika anledningar, i opposition till den officiella partilinjen.

När republiken grundades, den 14 april 1931, medförde det ökade politiska friheter, en massiv strejkvåg och en tillväxt av alla arbetarklassorganisationer, inbegripet PCE.

Trots att de var få till antalet, stod nivån i den trotskistiska analysen i stark kontrast till den allmänna teoretiska fattigdomen i spansk marxism vid denna tid. Speciellt framstår deras månatliga teoretiska tidskrift *Comunismo*, vilken utgavs från maj 1931 till oktober 1934, som den mest seriösa marxistiska tidskrift som publicerats i Spanien under åren före inbördeskriget.⁷

Organisatoriskt var emellertid de spanska trotskisterna mindre framgångsrika. Att den spanska arbetarrörelsen dominerades av anarkosyndikalism och reformistisk socialism var ett problem för alla kommunistiska fraktioner. Trots alla dess svagheter, framstod PCE, försvararen av den officiella ortodoxin, som mer attraktivt för de flesta arbetare som sympatiserade med kommunismen, än de mycket förtalade och allmänt isolerade trotskisterna. Endast de katalanska dissidenterna, Arbetar- och bondeblocket (BOC), kunde allvarligt utmana PCE på den organisatoriska nivån.

Men även om organisationen var liten, var den betydande i jämförelse med andra trotskistiska grupper runt om i världen. Enligt Pelai Pagès, hade ICE (som OCE bytt namn till i mars 1932) runt

⁴ Om Nins liv i Moskva vid denna tid, Jfr V Serge, *Memoirs of a Revolutionary*, Oxford, 1975, sid 275-6. Svensk upplaga: *En revolutionärs minnen*, Borås, 1980, sid 276-7.

⁵ Munis och Cid var medlemmar i spanska Bolsjevik-leninist-gruppen under inbördeskriget. Cid dödades under "majdagarna" i Barcelona 1937. Biografier om de flesta av OCE:s ledande militanter finns i Trotsky, op cit, Vol 2, sid 529-43.

⁶ Enligt en ledare i Kommunistiska internationalen vid denna tid, Piatnitskij, hade PCE bara 120 medlemmar 1930 (*Communist International*, 20 februari 1934).

⁷ En antologi med de viktigaste artiklarna från *Comunismo* publicerades i Madrid 1978.

800 medlemmar.⁸ De fanns mest som små grupper, utspridda i landet. Undantaget var i provinsen Badajoz (Estremadura), där nästan hälften av medlemmarna var koncentrerade i och runt staden Llerena.⁹ Detta var det enda område där trotskisterna vann en verklig massbas, huvudsakligen bland lantarbetarna, vilket delvis var en följd av deras ledande roll i bondestrejker mellan 1932 och 1934 och av insatser från Luis Rastrollo, bondeledarna José Martín och Felix Galán m.fl. Andra platser där det fanns betydande trotskistiska kärnor var Madrid, Asturien, Galicien, Sevilla, Salamanca och Astillero (Santander). Spridda grupper fanns i norra Kastilien, Baskien och i och runt Barcelona. Som kontrast hade PCE förmodligen ca 10000 medlemmar 1934 och BOC runt 4000, merparten i Katalonien.¹⁰

Trotskyisterna och Arbetar- och bondeblocket (BOC) 1931-32

Förhållandet mellan de spanska trotskisterna och den internationella rörelse som de var del av var aldrig särskilt harmoniskt. Den första av flera dispyter uppkom i början av 1931 över hur OCE skulle byggas. Nin var inledningsvis motståndare till en ensidig orientering mot PCE, av vilket trotskisterna betraktade sig som en fraktion, och föreslog istället att OCE också skulle arbeta inom de olika kommunistiska dissidentgrupperna, speciellt Arbetar- och bondeblocket i Katalonien.

Meningsskiljaktigheterna kring den internationella Vänsteroppositionens officiella linje återspeglades i korrespondensen mellan Nin och Trotskij under första halvan av 1931.¹¹ Trotskij uppmanade sina anhängare i Spanien att inte slösa tid på att försöka påverka BOC, vilken han betraktade som en förvirrad och högerinriktad organisation, utan att lägga energin på att stärka deras egen oberoende organisation med egna publikationer och att inrikta sig mot PCE. De officiella partierna representerade fortfarande, trots deras uppsjö av svagheter, den internationella kommunistiska rörelsens politiska "centrum", till skillnad från "nationella" och "opportunistiska" grupper som BOC.

BOC hade grundats som ett resultat av en fusion mellan två grupper i mars 1931: PCE:s Katalanska Federation och Katalanska Kommunistpartiet. Majoriteten av Katalanska Federationens ledare hade varit medlemmar i en prokommunistisk grupp inom CNT i det tidiga 1920-talet, i vilken även Andreu Nin hade ingått. Denna grupp, som leddes av Joaquín Maurín, hade inte formellt anslutit sig till PCE förrän i oktober 1924.

Beroende på dess syndikalistiska ursprung och den nästan fullständiga upplösningen av PCE under mitten av 20-talet, hade Katalanska Federationen aldrig helt integrerats i partiet. PCE:s byråkratisering, i linje med utvecklingen på internationell nivå, motarbetades kraftfullt av Maurín som satt i fängelse från 1925 till slutet av 1927 och sedan gick i exil i Frankrike.

Oppositionen från Katalanska Federationens ledare nådde sin höjdpunkt 1929-30. De motsatte sig inte bara partiledarskapets byråkratiska metoder, utan också dess allmänna analys av situationen i Spanien och dess paroll, inspirerad av Kommunistiska internationalen, om en "arbetarnas och böndernas demokratiska diktatur". Katalanerna hävdade att den kommande revolutionen i Spanien skulle bli demokratisk, men, givet den politiska svagheten hos medelklassen, endast kunna fullbordas under proletariats ledarskap och härigenom leda till en socialistisk revolution. Katalanska Federationen motsatte sig också PCE:s försök att splittra CNT. En liknande position intog PCE:s federationer i Madrid och Levante, liksom en betydande del av partiorganisationen i Asturien.

Katalanska Federationen uteslöts slutligen från PCE i juni 1930 som "borgerliga agenter" och "kontrarevolutionära element" samt för dess relation med det "småborgerliga" Katalanska kommunistpartiet. Det senare hade grundats i november 1928 av unga militanter, några med

⁸ P Pagès, op cit, sid 70-94.

⁹ *La Batalla*, 5 June 1936, uppger att POUM hade 122 medlemmar i Llerena vid denna tid.

¹⁰ PCE:s egna medlemssiffror är notoriskt otillförlitliga. Enligt deras egna uppgifter, växte partiet från runt 3000 medlemmar i maj 1931 till 8800 vid slutet av det året. I februari 1936 hade de förmodligen 20 000 medlemmar, och i juli, vid inbördeskrigets början, 83 967.

¹¹ Jfr LD Trotsky, *The Spanish Revolution 1931-39*, New York, 1973, sid 370-400.

vänsternationalistisk bakgrund och andra från Katalanska Federationen själv. De flesta av dem var dock nybörjare inom politisk aktivitet. De attraherades till kommunismen huvudsakligen på grund av Sovjetunionens till synes lyckade lösning av den nationella frågan.

Hellre än att ansluta sig till PCE, som de såg som byråkratiskt och avogt till den nationella befrielse-rörelsen i Katalonien, beslöt de att grunda ett nytt parti. PCC var ganska löst organiserat och 1930 hade man nära samarbete med Katalanska Federationen. Vid föreningskongressen beslöt man att anta namnet Katalansk-baleariska kommunistiska federationen (FCC-B) och att dessutom bilda en bredare organisation för sympatisörer, Arbetar- och bondeblocket (BOC). I praktiken blev FCC-B och BOC samma organisation, med samma press, samma ledare och ofta med samma medlemmar.

Liksom andra oppositionella grupper i Spanien, med undantag av trotskisterna, anklagade de katalanska dissidenterna inledningsvis hellre PCE:s ledare än Kommunistiska internationalen för partiets förödande politik. Faktum var, att innan Maurín formellt hade uteslutits från Kommunistiska internationalen i juli 1931, begärde de att Internationalen skulle intervensera i Spanien och kasta ut partiets ledning. Inför utsikten av splittring inom det Sovjetiska partiet, avstod katalanerna från att ta ställning och beskrev sig själva som ”varken stalinister eller trotskister utan kommunister”. De kommande händelserna skulle tvinga dem att klargöra sin syn på den internationella kommunistiska rörelsen och att anta en alltmer antistalinistisk ståndpunkt.

Nin förespråkade ett arbete inom BOC av huvudsakligen två skäl. För det första att de flesta spanska kommunister fanns utanför PCE i början av 1931 och för det andra att bildandet av en oberoende kommunistisk gruppering framstod som en reell möjlighet. I början av 1931 förespråkade Nin deltagande i en sådan gruppering framför att upprätthålla fiktionen om OCE som en fraktion av PCE. Kanske mer betydelsefullt var Nins vänskap med BOC:s obestridda ledare, Joaquín Maurín. Utanför trotskisternas led, var Maurín den mest kapable ledaren och teoretikern i Spanien. Hans böcker om den spanska revolutionens historia visar med tydlighet detta.¹²

I december 1931 fängslades Nin tillsammans med flera katalanska kommunister som följd av en misslyckad revolutionär revolt mot monarkin. I fängelset läste Maurín Trotskijs brev till sina spanska anhängare och verkade att i huvudsak instämma i hans analys. Dessutom skrev Nin i Federationens press och hjälpte Maurín att författa BOC:s första politiska teser – vars allmänna politiska linje praktiskt taget var identisk med Trotskijs.¹³

Nin verkade dock inte ha tagit BOC:s allmänna natur med i beräkningen, trots samarbetet med Maurín. Även om man var i opposition till PCE:s ledarskap, hade BOC:s ledare ännu inte ifrågasatt den internationella kommunistiska rörelsens stalinistiska ledarskap. Trots Nins inflytande på dess första program, återvände snart FCC-B/BOC till mer ”officiella” positioner eftersom man ville undvika en slutlig splittring med Kommunistiska internationalen. Så i april 1931, endast två månader efter att man publicerat sina politiska teser, ställde BOC upp kandidater i de lokala valen under Tredje period-parollen ”klass mot klass”.¹⁴

Och trots att man bröt med Kommunistiska internationalen, som ett resultat av Mauríns uteslutning i juli 1931, fortsatte referenser till ”socialfascism” att dyka upp i BOC:s press fram till början av 1932. Dessutom, vilket även Trotskij hade fruktat¹⁵, var Federationens ledare inte beredda att tolerera öppet fraktionsarbete av trotskisterna inom organisationen. När så fraktionsarbetet inleddes,

¹² J Maurín, *La revolución española*, ursprungligen utgiven 1931, och återutgiven i Barcelona 1977; *Hacia la segunda revolución*, ursprungligen utgiven 1935, återutgiven som *Revolución y contrarrevolución en España*, Paris, 1966.

¹³ *La Batalla*, 12 februari 1931. Kraven i FCC-B:s första *Politiska Teser* liknar de som finns i Trotskijs pamflett *The Revolution in Spain* (Jfr *The Spanish Revolution 1931-39*, op cit, sid 67-89). Nin nämnde sitt deltagande i författandet av Teserna i ett brev till Trotskij daterat 17 januari 1931 (ibid, sid 371-2). Molins i Fábrega talar om hur Maurín och andra BOC-ledare läste Trotskijs brev när de satt i fängelse med Nin, Jfr ”Una línea política: el Bloque Obrero y Campesino”, *Comunismo*, april 1932.

¹⁴ *La Batalla*, 19 och 26 mars 1931.

¹⁵ Jfr Trotskijs brev till Nin, 15 mars 1931, *The Spanish Revolution 1931-39*, op cit, sid 386.

kom Nins till synes nära förhållande med BOC till ett slut. I maj 1931 avslogs Nins formella ansökan om medlemskap i BOC och ömsesidiga attacker började dyka upp i båda gruppernas tidskrifter. Det formella grundandet av BOC i Barcelona ägde dock inte rum förrän i september 1931.¹⁶ En liten grupp trotskister fortsatte att försöka försvara sina idéer innanför BOC, men de uteslöts i oktober 1931 för ”fraktionell aktivitet med syfte att krossa partiet”.¹⁷

Vid slutet av 1931 verkade OCE inta en mer ortodox ståndpunkt och framställde sig otvetydigt som en fraktion av det officiella partiet. Man utsatte BOC:s ”förvirrade” och ”vacklande” politik för den ”ständiga och skoningslösa kritik” som Trotskij förespråkade. ”Kanske är det omöjligt”, skrev en spansk trotskistledare i april 1932, ”att i dagens arbetarrörelse finna en organisation som är mer förlamad av ohälsosam opportunistik än Katalanska Federationen.”¹⁸ OCE:s attacker koncentrerades kring BOC:s vägran att klargöra sitt förhållande till Kommunistiska internationalen, till dess struktur, nationalism, förvirring kring frågan om revolutionär makt och till dess fackliga politik.

På grund av dess ”nationella” framtoning, sågs Mauríns parti av trotskisterna som högerinriktat och med en politik som liknade Bucharins eller Brandlers. Lacroix framhöll, som han gjort redan 1930, att de Katalanska Federations-ledarnas verkliga avsikt var att ersätta den nuvarande ledningen för PCE. Därav deras vägran att öppet distansera sig från Kommunistiska internationals stalinistiska linje.¹⁹ Förhållandet mellan FCC-B och BOC var allt annat än klart. Var det senare en bred front eller var det ett parti? OCE påminde Federationen om en liknande förvirring som de kinesiska kommunisterna hade erfarit och som lett till fruktansvärda resultat. I realiteten blev de två organisationerna alltmer en och samma, vilket senare erkändes av BOC:s ledare själva,²⁰ och som Nin redan påpekat så tidigt som i januari 1932.²¹

Ännu mer oroande var FCC-B:s inställning till den nationella frågan. BOC gick mycket längre än att bara försvara de existerande nationella rörelsernas krav om självbestämmande. I juni 1931 deklarerade Maurín att han förespråkade ”separation”, dock inte från Spanien utan från den spanska staten, en upplösning som skulle kunna bereda vägen för en genuin iberisk enighet. Det var inte tillräckligt, argumenterade BOC, att vinna över ledarskapen för de existerande nationella befrielse-rörelserna, utan också nödvändigt att delta i rörelsernas formering. Således måste kommunisterna hjälpa till att bygga nationella rörelser där sådana ännu inte fanns, som i Andalusien, Aragonien, Kastilien m.fl.

Maurín trodde att ”utsikten för en socialistisk revolution kraftigt gynnades av närvaron av ett nationellt problem” i så hög grad att ”om det inte existerade, skulle det vara nödvändigt att skapa ett”.²² Inte överraskande var trotskisterna förintande i sina attacker på det som de beskrev som FCC-B:s förkärlek för ”separatism framför klasspolitik”, och beskrev det t.o.m. som ”mer katalanskt än den katalanska Republikanska Vänstern”, det viktigaste småborgerliga nationalistpartiet i Katalonien.²³

Lika alarmerande var FCC-B:s inställning till den revolutionära makten. Efter att inledningsvis intagit en välvillig attityd mot den nya republikanska regimen, gjorde Mauríns parti, påverkad av den allt mer radikaliserade strejkrörelsen som leddes av anarkosyndikalisterna, plötsligt en vänstergir i juni 1931.

¹⁶ Enligt Molinier hade den katalanska gruppen ett dussintal medlemmar vid denna tid. Jfr R Molinier, *Rapport sur la delegation en Espagne*, 21 september 1931.

¹⁷ *La Batalla*, 12 november 1931. Den trotskistiska fraktionens egen uppfattning finns i dokumentet Organización Comunista de Izquierda, *Por la unidad de todos los comunistas de España*, Barcelona, december 1931.

¹⁸ L Fersen, ”Acerca del congreso de la FCC-B”, *Comunismo*, april 1932.

¹⁹ *La Verité*, 13 juni 1930; *El Soviet*, 15 oktober 1931.

²⁰ Jfr till exempel BOC:s ”Organisationsteser”, *La Batalla*, 11 maj 1933.

²¹ A Nin, ”¿Bloque, partido u organización de simpatizantes?”, *Comunismo*, januari 1932.

²² *La Batalla*, 4 juli 1931; J Maurín, *La revolución española*, op cit, sid 128.

²³ ”Tesis sobre las nacionalidades”, *Comunismo*, april 1932; N Molins i Fàbrega, ”La posición política y fuerzas del Bloque Obrero y Campesino”, *Comunismo*, december 1931.

FCC-B/BOC uppmanade nu CNT att själva ”ta makten”, med argumentet att massornas illusioner om den borgerliga republiken var ”utbrända”. Maurín försvarade sin inställning genom att hävda att CNT:s hegemoni i strejkrörelsen, kopplad till den allmänna radikaliseringsprocessen, betydde att de anarkosyndikalistiska fackföreningarna skulle kunna spela samma roll som sovjeterna i Ryssland. BOC-ledaren hävdade att på samma sätt som sovjeterna utvecklats i Ryssland, kunde ett ”syndikalistiskt system” utvecklas i Spanien. Han förutskickade att hans inställning skulle ”skrämma tillämparna av förstenad marxism” med deras ”groteska liknelse mellan Spanien och Ryssland”.²⁴

BOC:s ledare noterade emellertid att CNT, givet dess anarkosyndikalistiska principer, inte var intresserat av att ”ta makten”. Så BOC:s arbete skulle inriktas på att ”skapa en atmosfär” genom dess propaganda som skulle svepa undan ledarskapet och sända fackföreningarna i händerna på kommunisterna. Parallellt med denna uppmaning till ”makt åt CNT”, försvarade fortfarande BOC nödvändigheten av att organisera arbetar-, bonde- och soldatråd.

Det är förståeligt att trotskisterna angrep FCC-B/BOC:s ställningstaganden på flera nivåer.²⁵ Att uppmana CNT:s fackföreningar att ta makten var ren syndikalism och visade att BOC hade glömt alla de mest grundläggande lärdomarna från den ryska revolutionen. Dessutom var fackföreningarnas exakta roll i den revolutionära processen knappast klargjord när Maurín och hans kamrater fortsatte att uppmana till att skapa rådsorgan utifrån en ”kongress för alla arbetarorganisationer”.²⁶ Genom att tala om en revolutionär rörelse enbart baserad på CNT, ignorerade BOC den stora massan av arbetare, speciellt utanför Katalonien, som var med i socialistiska eller andra fackföreningar, eller som majoriteten, fortfarande oorganiserade.

Trotskisterna påpekade också att trots strejkvågen hade majoriteten av arbetarna och bönderna fortfarande illusioner om republiken. För att skingra dessa illusioner måste kommunisterna fortsätta att ställa delkrav och uppmana socialisterna att sluta samarbeta med de borgerliga partierna och inte, som BOC gjort, avvisa sådan agitation till förmån för generella uppmaningar till ”proletariatet att ta makten”.

Den misslyckade anarkistiska resningen i Alt Llobregat-regionen i Katalonien i januari 1932, och den ökande förföljelsen av kommunisterna inom det katalanska CNT, ledde BOC till att upphöra med sina maningar till fackföreningarna om att ta makten. BOC såg sig nu tvingat att helt lämna CNT. Trotskisterna menade att detta var ett nytt misstag. ICE uppmärksammade att medan BOC formellt motsatte sig varje splittring i fackföreningarna, ansträngde sig många av dess fackaktiva inte mycket för att få stanna kvar. Trotskisterna påpekade däremot betydelsen av att till varje pris stanna kvar inom CNT. BOC:s beslut 1933 att bygga en separat fackföreningsunion skulle kraftigt försvåra senare försök att påverka anarkosyndikalisterna.²⁷

Den förvirring och opportunism som karakteriserade FCC-B/BOC:s politik, speciellt 1931-32, berodde inte enbart på deras brist på programmatisk klarhet i förhållande till den staliniserade internationella kommunistiska rörelsen. Som den katalanske trotskisten och senare POUM-ledaren, Narcís Molins i Fàbrega, skulle påpeka, var det också en spegling av dess sociala bas.²⁸ I städerna

²⁴ J Maurín, *La revolución española*, op cit, sid 168.

²⁵ Se Nins artikel, ”Los comunistas y el momento presente. A propósito de unas declaraciones de Maurín”, *El Soviet*, 22 oktober 1931; ”¿A donde va el Bloque Obrero y Campesino?”, *Comunismo*, september 1931; ”La huelga general de Barcelona”, *Comunismo*, oktober 1931. Jfr L Fersen, ”El congreso del BOC”, *Comunismo*, mars 1932.

²⁶ *La Batalla*, 30 juli 1931.

²⁷ Underskattningen av det katalanska CNT blev utbredd inom den spanska marxistiska vänstern. Nin påstod i maj 1936 att anarkosyndikalisterna ”definitivt hade förlorat sin hegemoni” över regionens arbetarrörelse” (*La Batalla*, 15 Maj 1936). CNT:s dramatiska förlust av medlemmar i Katalonien mellan 1931 och 1936 – från 300 000 till 140 000, enligt deras egna utan tvekan överdrivna siffror – ledde många att felaktigt tro att anarkosyndikalisterna tappat greppet över den katalanska arbetarrörelsen. En sådan åsikt uttryckte också en medlem i Bolsjevik-leninist-gruppen under kriget, Jfr G Munis, *Jalones de derrota, promesa de victoria*, Madrid, 1977, först publicerad i Mexico 1948, sid 118.

²⁸ N Molins i Fàbrega, ”La posición política y las fuerzas del Bloque Obrero y Campesino”, *Comunismo*, december 1931.

var BOC förankrat i en ”sektion av arbetarklassen som tyckte sig stå över resten av proletariatet och närmare småbourgeoisien”. De flesta av dess urbana medlemmar var inte fabriksarbetare, hävdade Molin, utan butiksbiträden och tjänstemän. På landsbygden hade BOC sin bas bland mellanbönder, ”vilka inte hade några dispyter med borgerskapet förutom kring rätten till land”. Denna sociala sammansättning, var hans slutsats, hade fört den Katalanska Federationen till ”att bryta sina band med kommunismen”, och man befann sig nu ”i småborgerskapets yttersta vänsterkant”.

Efter 1932 blev trotskisternas angrepp på Mauríns parti mindre frekventa och mer återhållsamma i tonen. Detta berodde både på förändringar inom BOC självt och förändringar inom den trotskistiska rörelsen efter 1933 p.g.a. behovet att bygga partier oberoende av Kommunistiska internationalen. Vid mitten av 1933 noterade trotskisterna att vissa delar av BOC:s bas ansåg att det inte var mycket som skiljde dem från ICE i de flesta viktiga frågor. Men ”inget kunde ha varit längre från sanningen”. BOC må ha kritiserat andra delar av arbetarrörelsen på liknande sätt som trotskisterna, men det fanns ”ingen kontinuitet i deras politik”.²⁹ Till och med så sent som i juni 1934, när de två organisationerna arbetade mycket nära, beskrev ICE:s press BOC som ”opportunisterna” och ”i avsaknad av ett klart program”. De var, fastslog trotskisterna och upprepade Trotskij:s förutsägelse tre år tidigare, ”dömda till undergång”.³⁰

Om trotskisterna var hårda i sin kritik av BOC, så var de senare än värre i sin behandling av trotskismen. Maurín själv hade anklagats för ”trotskism” av PCE:s ledarskap under det sena 20-talet, och detta hade varit ett av skälen till hans slutliga uteslutning. Maurín, och andra ledare för Federationen, var emellertid ganska föraktfulla mot trotskismen och avfärdade OCE som en splittrande och ovidkommande sekt, dömd till att stå vid sidan av arbetarrörelsen och där ”blint följa de ställningstaganden som Trotskij tillhandahöll”. De anklagade till och med trotskisterna för att vara ”spegelbilden av stalinismen” vars ”mekaniska centralistiska metoder” de hade kopierat.

Med en uppenbar referens till hans vistelse i Sovjetunionen under 1920-talet, anklagades Nin för att ha övergivit den spanska arbetarrörelsen under dess ”svåraste stunder”, och för att först gått samman med PCE:s ledarskap mot katalanerna. ”Erfarenheten har visat”, slog FCC-B fast i september 1931, att Nin lätt kunde skifta position och att han snart skulle ”knacka på dörren till BOC”.³¹ BOC:s attityd mot trotskisterna förblev i grunden densamma under de följande tre åren, även om attackerna mot dem blev mindre frekventa. Vid slutet av 1933 beskrev Maurín trotskismen som en ”antites till organisation” som gav upphov till ”inbördeskrig” var helst den ingrep i arbetarrörelsen.³²

Medan FCC-B/BOC var helt avvisande till trotskistiska organisationer, var de mindre så när det gällde Trotskij själv. Artiklar av Trotskij dök upp från och till i BOC:s press, och den tidigare bolsjevikledaren försvarades också mot stalinistiskt förtal. Han beskrevs som ”Lenins bästa kamrat... Oktoberrevolutionens man... en stor kämpe för den kommunistiska saken” och ”en av de mest framstående hjärnorna inom världssocialismen”.³³ Mer motsägelsefull var BOC:s behandling av det tal som Trotskij höll för unga socialdemokrater i Köpenhamn i december 1932. Medan dess veckotidning, *La Batalla*, berömde hans tal och tryckte utdrag från det, talade Maurín på en annan plats om Trotskij:s ”definitiva politiska misslyckande”.³⁴

ICE och den internationella trotskistiska rörelsen 1932-34

Med tanke på den skarpa polemiska ton som rått mellan OCE och BOC, kan det verka förvånande att de två grupperna knappt tre år senare skulle gå samman, uppenbart ganska lyckosamt, i ett parti.

²⁹ *Comunismo*, juli 1933.

³⁰ *La Antorcha*, 30 juni 1934; LD Trotsky, ”A Narrow or a Broad Faction”, *The Spanish Revolution 1931-39*, op cit, sid 165.

³¹ *La Batalla*, 17 september 1931.

³² J Maurín, ”La quiebra del trotskismo”, *La Batalla*, 26 oktober 1933.

³³ *La Batalla*, 22 och 29 december 1932, 27 april 1933 och 26 oktober 1933.

³⁴ *La Batalla*, 22 december 1932; J Maurín, ”Trotsky al país d’Hamlet”, *Front*, 17 december 1932.

Förändrade politiska förhållanden – både nationellt och internationellt – skulle spela stor roll för att bereda vägen för samgåendet, liksom förändringar inom organisationerna. Att ICE distanserade sig från den internationella trotskistiska rörelsen blev en annan bidragande faktor till gruppens rörelse mot en förlikning med Mauríns organisation.

Den spanska oppositionen hade kritiserats av Trotskij från början, inledningsvis för Nins saktfärdighet i att etablera en egen tidning för OCE och för hans illusioner om att kunna påverka FCC-B/BOC. Att man fick fler direkta kontakter med den Internationella Vänsteroppositionen (ILO), genom Raymond Molinier som besökte OCE 1931,³⁵ förbättrade inte saken. Nin skulle snart anklaga Molinier för den usla ekonomiska situation som den spanska gruppen befann sig i, vilket medförde svårigheter att upprätthålla dess tidning, *El Soviet*.³⁶

Dessa meningsskiljaktigheter, speciellt med Molinier, hindrade förmodligen OCE från att omedelbart fördöma Rosmers grupp när den uteslöts från den franska sektionen. Detta ledde i sin tur Trotskij till att läxa upp Nin för den spanska gruppens brist på deltagande i ILO – en kritik som skulle komma att upprepas under de kommande månaderna.

Men det skulle bli OCE:s tredje nationella konferens i mars 1932 som kom att markera en mer betydande vändpunkt i den spanska gruppens relationer med den internationella rörelsen. Ställd inför det som man beskrev som ”erfarenheten av omöjligheten att i praktiken förändra Kommunistiska internationalens linje”, och faran av att oppositionen framstod som att man endast krävde reformering av PCE, valde OCE att inta en mer oberoende ställning. Medan man fortfarande framhöll att man var en fraktion av PCE, beslöt den spanska gruppen att presentera sig som ett mer öppet alternativ till det officiella partiet. Denna förändring tog formen av ett namnbyte till Spanska Kommunistiska Vänstern (ICE) och att man beslöt att under vissa förhållanden ställa upp i val.³⁷

Namnbytet speglade också gruppens relativa konsolidering, både organisatoriskt (man hävdade nu att man hade 1000 medlemmar) och politiskt. Trots att man insisterade på att man inte hade etablerat sig som ett oberoende parti, framstod de spanska trotskisternas beslut som just så för ILO.³⁸ Dessutom begärde ICE, med syfte att framlägga deras taktiska förändring på en internationell nivå, att Internationella Sekretariatet snarast skulle sammankalla en konferens. ICE krävde också att de uteslutna Rosmer- och Landau-grupperna skulle representeras på den föreslagna konferensen, dock inte som officiella delegater, så att de skulle kunna presentera sina uppfattningar.

Denna nya kris för relationen mellan de spanska trotskisterna och ILO komplicerades ytterligare av ”Lacroixfallet”. Vid tredje konferensen hade Lacroix avgått som generalsekreterare för den Spanska Oppositionen, som man antog, av ”hälsoskäl”.³⁹ Hans följande fraktionella aktivitet gav hans avgång en politisk karaktär – även om han inte uttalade detta explicit förrän ett år senare.⁴⁰ Lacroix’s roll i den växande krisen inom ICE och dess relationer med ILO är högst suspekt. I efterhand kan man konstatera att Lacroix’s aktiviteter var om inte, som Georges Vereeken har hävdad, en medveten provokation, så åtminstone opportunistiska.⁴¹

Internationellt var särskilt de tyska och franska sektionerna upprörda över ICE:s uppenbara försvar av Landau och Rosmer. Under slutet av 1932 producerade först de tyska och sedan de franska

³⁵ R Molinier, op cit.

³⁶ Jfr Nins brev till Trotskij, 7 november 1931, *The Spanish Revolution 1931-39*, op cit, sid 380.

³⁷ P Pagès, op cit, sid 127.

³⁸ Det finns inget känt dokument som visar på någon omedelbar reaktion från Internationella Sekretariatet, förutom Ignacio Iglesias vittnesmål om det asturiska ICE många år senare. Jfr P Pagès, op cit, sid 128, men, givet den följande utvecklingen av relationerna mellan Internationella Sekretariatet och ICE, verkar Iglesias version mycket trolig.

³⁹ *Comunismo*, april 1932.

⁴⁰ ”Informe sobre el caso Lacroix”, *Boletín interior de la Izquierda Comunista de España*, 15 juli 1933.

⁴¹ G Vereeken, *The GPU in the Trotskyist Movement*, London, 1976, sid 48-67.

trotskisterna dokument som kritiserade den spanska gruppens position.⁴² Förutom att angripa namnbytet och dess inställning till val och till Rosmer- och Landau-fallen, talade båda grupperna om ICE:s brist på konkret program för den spanska revolutionen och för att inte öppet vilja framföra sina skiljaktigheter med Internationella Sekretariatet. I grunden framförde både IS och Trotskij själv liknande kritik.

ICE besvarade dess angrepp genom att påpeka att det fortfarande betraktade sig som en fraktion av PCE och inte som ett nytt parti.⁴³ Faktum var, att både i de katalanska valen i november 1932 och i de allmänna valen ett år senare, uppmanade trotskisterna inte bara till att rösta på PCE (och inte på BOC) utan spred också PCE:s propaganda och höll i några få områden gemensamma möten med dess lokala organisationer. De spanska trotskisterna menade att omständigheterna tvingade dem att möta PCE:s inflytande och taktik på ett mer positivt sätt. Dessutom hade både den franska och amerikanska sektionen ändrat sina namn från "Opposition" till "Kommunistiskt Förbund". ICE insisterade på sin fullständiga "lojalitet med ILO, Internationella Sekretariatet och kamrat Trotskij". Det fanns skillnader i frågor om "detaljer och organisation men inte fundamentala politiska frågor". Enligt den spanska sektionen betydde det faktum, att man hade försvarat Rosmer- och Landau-gruppernas rätt att lägga fram sina synpunkter, inte att man på något sätt stödde dessa grupper.

I efterhand kan Trotskijs kritik av ICE vid denna tid verka särskilt frän. I april 1933 skulle han beskriva "Nins och kompanis kamp mot ILO [som]...en kränkning av varje fundamental marxistisk princip". ICE:s inställning till gruppens oberoende från PCE skulle snart skilja sig mycket lite från den som den internationella trotskistiska rörelsen hade antagit under 1933. Den skarpa tonen i Trotskijs polemik mot den spanska sektionen berodde förmodligen på hans oro för att Nin skulle gå i allians med sin gamle vän Rosmer.

Valet av Kommunistiska Vänstern som den spanska gruppens nya namn, stämplat av Trotskij som "ett uppenbart felaktigt namn ur teoretisk ståndpunkt", framstod speciellt betydelsefullt eftersom det var samma namn som Rosmers grupp, Gauche Communiste. Nin hade faktiskt inledningsvis stött Trotskij och IS i frågan om Landau och Rosmer, bara för att i slutet av 1931 ändra sin inställning. Att Molinier, som var en av Rosmers huvudsakliga opponenter i Frankrike, misslyckades med att förse OCE med finansiellt stöd som han lovat, kan mycket väl ha bidragit till Nins förändrade inställning.

Parallellt med denna kritik av ICE inom ILO, organiserade Lacroix en oppositionell fraktion som i sin första bulletin anklagade ICE:s ledarskap för att vara i opposition till den internationella rörelsen och att tillämpa "stalinistisk praktik". Dessutom anklagade man Nin, som ersatt Lacroix som generalsekreterare, för att vara en "småborgerlig opportunist", och krävde att Internationella Sekretariatet skulle ingripa i den spanska sektionen.⁴⁴ Det var dock inte förrän i januari 1933, dvs efter det att IS och de franska och tyska sektionerna hade attackerat ICE:s positioner, som Lacroix framförde en identisk argumentation. ICE:s ledare försökte inledningsvis att möta Lacroix opposition genom att erbjuda honom posten som generalsekreterare än en gång. När han avböjde detta, flyttade den spanska sektionen högkvarteret för sin exekutivkommitté till Barcelona för att undvika de splittrande aktiviteterna från Lacroix's grupp i Madrid.

Under tiden hade den Internationella Kommittén börjat tala om de "grundläggande skillnaderna" i den spanska sektionen, syftande på "Lacroix" strömning" och "Nins strömning", och på så sätt ge båda lika trovärdighet. I verkligheten var Lacroix grupp baserad på sex eller sju militanter i Madrid.⁴⁵ Därtill mottog ICE:s exekutivkommitté under hela krisen åtskilliga motioner med stöd

⁴² Båda dokumenten publicerades i Lacroix-fraktionens bulletin, *Boletín interior de discusión del Comité Regional de Castilla la Nueva y del Comité Nacional de Jóvenes de la Izquierda Comunista Española*, 3 januari 1933.

⁴³ "La Izquierda Comunista Española y los grupos de Rosmer y Landau", *Comunismo*, september 1932.

⁴⁴ *Boletín interior de discusión...*, 2 december 1932.

⁴⁵ Både den regionala kommittén i Nya Kastilien och ICE Ungdoms nationella kommitté bestod av samma sex militanter, och sattes helt klart upp av Lacroix för att bekämpa exekutivkommittén. Jfr P Pagès, op cit, sid 134.

från lokalorganisationer. Så när ILO organiserade en förberedande konferens i Paris i februari 1933 och uppmanade båda tendenserna att sända delegater, vägrade ICE:s ledarskap irriterat att lyda, och anklagade IS för att ”vilja ge Lacroix’s oärliga och intolerabla kampanj mot exekutivkommittén en politisk karaktär”.⁴⁶ Till slut kom båda tendenserna att bli representerade på konferensen, den officiella ICE-delegaten och en delegat från Lacroix’s grupp, vilken bjudits in utan den spanska gruppens kännedom.

Den förberedande konferensen refererade till situationen inom ICE och krävde att de disciplinära åtgärderna mot Lacroix skulle stoppas.⁴⁷ Den fördömde också ICE:s stöd till ”förvirrare och deserterare” som Landau, Rosmer och Mill och för att ”svansa efter den småborgerliga nationalisten och provinsiella frasmakaren Maurín”, och för att förespråka deltagande i parlamentariska val på ett sätt som är rakt motsatt ILO:s politik. Man hade tydligen glömt ICE:s kampanj för PCE i de katalanska valen.

I sitt försvar gick Fersen, den officiella spanska delegaten, med på att starta en intern bulletin, öppen för ”alla tendenser”, och att ingen skulle uteslutas från organisationen förrän en nationell konferens hållits. Dock försvarade Fersen de åtgärder som redan vidtagits mot Lacroix’s grupp som ”nödvändiga för att upprätthålla disciplinen och undvika en återgång av organisationens framsteg”. ICE beklagade sig senare över det ”öppna stöd” från konferensen till ”kamrat Lacroix’s sabotage- och desorganisationskampanj”.⁴⁸

Förhållandet mellan den spanska sektionen och den internationella organisationen underminerades ytterligare genom ICE:s kritik av några av besluten på den förberedande konferensen. Speciellt avvisade den spanska sektionen införandet av namnet ”Kommunistiska Vänsteroppositionen – Bolsjevik-leninisterna” i alla nationella sektioner som ”totalt främmande”. För ICE gav namnet Vänsteropposition intrycket, både innanför och utanför den kommunistiska rörelsen, av att motsättningarna mellan trotskisterna och stalinisterna bara var en ”obegriplig och skadlig intern strid”. Istället förespråkade ICE att man inte skulle ha samma namn för alla nationella sektioner, men att varje nationell sektion skulle lägga till den internationella organisationens namn.

ICE kritiserade också Internationella Sekretariatets sätt att behandla interna problem, speciellt i förhållande till Rosmers grupp. Slutligen hävdade den spanska gruppen att konferensens beslut att man, på grund av händelserna i Tyskland, ”skulle arbeta systematiskt i alla proletära organisationer... utan att förändra sin attityd mot [Kommunist]-partiet”, var identiskt med den position som man antagit i Spanien 11 månader tidigare.⁴⁹

Omedelbart efter konferensen inledde IS en kampanj mot Nin och ICE:s ledarskap. Trotskij grundade sina attacker, även om det inte var uttalat, i första hand på argument från Lacroix och sedan på de från två andra dissidenter, ”Arlen” och Mariano Vela – vilka båda redan hade lämnat den spanska sektionen.⁵⁰ Internationella Sekretariatet publicerade också Nins korrespondens med Trotskij från 1930-32 för att illustrera att Nin alltmer avlägsnande sig från den internationella organisationen. I april 1933 publicerades utdrag från en av Lacroix’s senaste artiklar, där han angrep ICE:s ledarskap, utan den minsta kommentar i den *Internationella Bulletinen*.⁵¹

Medan det framstod som om IS tog ställning för Lacroix mot Nin, påpekade Trotskij själv, i ett brev till Lacroix vid denna tid, att han inte hade för avsikt att favorisera en grupp framför en annan, och

⁴⁶ ”Ante una grave situación de la ICE”, *Boletín interior de discusión...*, februari 1933.

⁴⁷ ”Informe sobre el caso Lacroix”, op cit.

⁴⁸ P Pagès, op cit, sid 145.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ ”Arlen” var pseudonymen för en arméofficer som gått över från PCE till OCE. Trots att han upprätthöll korrespondens med Trotskij under 1933, hade han vid slutet av 1932 lämnat ICE. 1936 vägrade han att acceptera POUM-milisens kommando i Madrid, och ledde istället en socialistisk enhet. Jfr LD Trotsky, *La revolución española*, Vol. 2, sid 530-1, P Pagès, op cit, sid 135.

⁵¹ P Pagès, op cit, sid 148.

han anklagade även Lacroix för att bruka ”samma idéer och metoder” som Nin.⁵² Emellertid kvarstod intrycket att Internationella Sekretariatets uttalande om den interna krisen i den spanska sektionen nästan uteslutande var riktat mot Nin. Denna kampanj kulminerade i augusti 1933 med en förintande attack av Trotskij mot Nins och hans vänners ”oacceptabla ledning”, och vars politik hade ”fördömts av Internationella Vänsteroppositionens alla sektioner ...utan undantag” vid konferensen i februari. Nins ”radikalt felaktiga politik” hade hindrat den spanska sektionen från att ”erövra den plats som öppnats för dem genom förhållandena i den spanska revolutionen” och hade lett till en försvagning av ICE.⁵³

Samtidigt anklagade ICE:s exekutivkommitté Lacroix för att missbruka partifonderna och att systematiskt motarbeta dess arbete. Bevis för dessa anklagelser sändes till IS, som tvingades erkänna att Lacroix hade ”förfalskat officiella dokument”.⁵⁴ Hela denna vanhedrande affär slutade i juni 1933 med att Lacroix uteslöts och hans fraktion upplöstes.⁵⁵

Kommande händelser skulle sprida mer ljus över Lacroix, och därmed till synes rättfärdiga ICE-ledarskapets hållning. I september 1933 anslöt han sig till PSOE och i ett brev till dess dagstidning, *El Socialista*, tog han avstånd från sitt kommunistiska förflutna och erkände sitt misstag i rollen som ”krypskytt mot socialismen”.⁵⁶ Före det här hade Lacroix emellertid försökt att återvända till PCE. Hans totala skrupelfrihet avslöjas i hans brev från den 15 juli 1933 till PCE:s centralkommitté, vilket nyligen har hittats i partiarkivet i Madrid.⁵⁷ Enligt detta brev var det bara brist på pengar som hindrade Lacroix från att återvända till Madrid (han var vid denna tid i Tolosa), som PCE:s ledarskap hade bett honom, för att förklara sin nyss påkomna ”utveckling tillbaka mot partiet”. Lacroix drog slutsatsen att ”en snabb aktion skulle kunna göra slut på den återstående trotskismen i Spanien, och vinna tillbaka de goda, men missledda, arbetarna som fortfarande följer... trotskismens maskerade kontrarevolution”.

Detta brev lämnar lite tvivel om Lacroix's dubiösa (minst sagt) aktiviteter inom den revolutionära rörelsen, och ger viss trovärdighet åt Vereekens påstående att Lacroix var en ”stalinistisk agent”.⁵⁸ Det faktum att han inte tilläts att återinträda i PCE underminerar emellertid Vereekens tes; inte heller var han känd för att ställt sig på prostalinisternas sida under inbördeskriget. Sanningen är, enligt Pierre Broué, att Lacroix ledde en division av den republikanska armén som, när den passerade in i Frankrike vid slutet av kriget, upptäcktes av stalinistiska trupper, varvid Lacroix omedelbart lynchades.⁵⁹

Lacroixaffären gjorde bara förhållandet mellan ICE och ILO ännu kärvare. När han väl hade anslutit sig till PSOE, fördömde Internationella Sekretariatet Lacroix för hans ”vildsinta och förgiftande kamp...mot den internationella Vänsteroppositionen och flera ledande kamrater”, och beskrev honom som en som alltid hade varit ”ett främmande element bland Bolsjevik-leninisterna och främmande för deras idéer och metoder”.⁶⁰ Detta senkomna erkännande av Lacroix's roll inom

⁵² LD Trotsky, *The Spanish Revolution 1931-39*, op cit, sid 194. En kopia av detta brev sändes också till Nin.

⁵³ Op cit, sid 198-201.

⁵⁴ P Pagès, op cit, sid 147.

⁵⁵ Enligt Broué (LD Trotsky, *La revolución española*, Vol. 1, sid 269n) stannade de flesta i Lacroix's grupp i ICE. En medlem, Grandizo Munis, blev ledare i de spanska Bolsjevik-leninisterna under inbördeskriget; en annan, Gomila, gick med i Falangen. Jfr P Pagès, op cit, sid 148.

⁵⁶ *El Socialista*, 29 september 1933.

⁵⁷ Det har blivit möjligt att verifiera Lacroixs signatur. Brevet, daterat 15 juli 1933, finns i PCE:s Centralkommittés arkiv i Madrid. Dagen före (14 juli) hade Lacroix skrivit till partiet och klagat på att han ännu inte fått svar på sin framställan ”några dagar tidigare” om att ”återinträda” i PCE, den ”enda sant kommunistiska organisation” som existerade i Spanien. Han lade till att det fanns ”många ärbara arbetare” i den ”så kallade oppositionen”, med vilka han kunde sätta PCE i kontakt, och som väntade på partiledningens beslut i denna fråga innan de anslöt sig till partiet.

⁵⁸ G Vereeken, op cit, sid 66.

⁵⁹ LD Trotsky, *La revolución española*, Vol. 2, op cit, sid 536.

⁶⁰ G Vereeken, op cit, sid 59-60.

den trotskistiska rörelsen var inte speciellt övertygande, med tanke på Internationella Sekretariatets nyss utslungade attacker mot Nin och dess kraftfulla stöd till detta ”främmande element”.

Lacroix's avhopp måste ha varit ett slag i ansiktet för den trotskistiska rörelsen; för ICE, som han varit en av grundarna av och en av dess främsta ledare, och för Trotskij, till vilken han alltid förklarade sin ”totala lojalitet och samstämmighet”. Medan det otvivelaktigt fanns reella skillnader mellan ICE och IS, speciellt kring frågan om graden av politisk självständighet i förhållande till den officiella kommunistiska rörelsen före augusti 1933, och kring skillnaderna i synen på Rosmer- och Landau-fallen, var Lacroixaffären vanställd, inte bara genom de personliga övertonerna, utan också av den förvirring som omgav dess exakta natur. Varje studium av dokumenten från ICE, Lacroix och IS om den spanska frågan, tillsammans med Trotskijs artiklar från denna tid, bekräftar förvirringen. Den motsägande naturen hos senare uttalanden från IS kring frågan och Lacroix's påföljande förräderi, tjänar bara att ytterligare fördunkla frågan.

ILO:s beslut i augusti 1933 att bygga nya oberoende partier och att grunda Internationella Kommunistiska Förbundet (ICL), som det första steget i bygget av en ny International, välkomnades av ICE. Den spanska gruppen påpekade emellertid att den hade varit den första att röra sig mot oberoende aktivitet, och man kritiserade det ”mekaniska sätt” på vilket ILO:s förändrade linje hade antagits, som att ”lyda en militär order”, och för dess senfärdighet.⁶¹ Det fanns också en viss opposition inom ICE under hösten 1933 mot idén att skapa en Fjärde international.⁶²

Förhållandet mellan ICE och (det nya) ICL verkar ha varit ganska lugnt under första halvan av 1934, tills en ny dispyt bröt ut kring entrism-taktiken. Denna taktik framstod som speciellt lämplig i Spanien, där, på grund av besvikelsen med partiets deltagande i den republikanska regeringen mellan 1931 och 1933, många socialistiska militanter hade rört sig kraftigt åt vänster. Fascismens hot – både hemma och utomlands – stärkte denna tendens. Vid mitten av 1934 kontrollerade socialisternas vänsterflygel fackföreningsfederationen (UGT), Socialistisk Ungdom och många lokala och regionala partisektioner. Därtill blev deras språk alltmer revolutionärt i tonen.

Betydelsen av den spanska Socialiströrelsens radikaliserings förbigick inte ICE, men man skyggade för att följa exemplet från de franska trotskisterna med att gå in i Socialistpartiet. Ett nationellt plenum för ICE röstade enhälligt i september 1934 för att avvisa ICL:s nya taktiska vändning. Medan man erkände betydelsen av den nya stämningen i många länder för enhetsaktioner, varnade ICE för att detta inte fick leda till ”organisatorisk förvirring”. Plenumet fastslog:

”Garantin för framtiden ligger i Enhetsfronten, men också i det organisatoriska oberoendet för proletariatets förtrupp. Vi kan inte på några villkor dränka oss i ett amorft konglomerat bara på grund av omständigheternas nödvändighet... Hur trist och smärtsamt det än må vara för oss, är vi beredda att upprätthålla de principiella positioner som vi lärt av vår ledare, också med risk för att vi måste skiljas från honom på vägen mot seger.”⁶³

ICE föreslog också att man skulle bilda en fraktion inom den internationella organisationen för att bekämpa den nya vändningen.

Det växande avståndet mellan de spanska trotskisterna och ICL illustreras klart av plenumets resolution. Inte överraskande har deras avvisande av entrismen ibland framhållits som den huvudsakliga orsaken till brottet med den internationella rörelsen. Den slutliga brytningen skulle dock inte ske förrän 16 månader senare, och ICE:s vägran att gå in i Socialistpartiet skulle bara vara en av flera bidragande faktorer.

⁶¹ ”Al pleno internacional de la Oposición de Izquierda”, *Boletín interior de la ICE*, 5 september 1933.

⁶² *Boletín interior de la ICE*, 20 november 1933

⁶³ *Comunismo*, september 1934.

Grunderna för fusionen

Bortsett från ICE:s vacklande förhållande till den internationella trotskistiska rörelsen, fanns det ett antal andra betydelsefulla orsaker – objektiva och subjektiva – som medverkade till att de spanska trotskisterna gick samman med en organisation som de så häftigt hade fördömt 1931-32.

Den revolutionära strejken i oktober 1934, som var en reaktion mot att det halv-fascistiska CEDA⁶⁴ fått plats i regeringen, hade medfört en allmän omvärdering av taktik och strategi inom hela den spanska arbetarrörelsen. De asturiska gruvarbetarnas heroiska men isolerade kamp och den ojämna naturen i strejkrörelsen i resten av Spanien, ledde de flesta av dem som betraktade sig som marxister till att inse behovet av ett starkt centraliserat revolutionärt ledarskap. Den exakta naturen för detta ledarskap var, naturligtvis, en annan fråga. För vänstern inom Socialistpartiet betydde det föreningen av alla marxister inom PSOE, uteslutning av dess högerflygel och en påföljande ”bolsjevisering”. För stalinisterna betydde det uppslutning kring Kommunistiska internationalens linje. För ICE och BOC betydde det uppbygget av ett nytt revolutionärt parti utanför både PSOE och PCE.

Det akuta behovet av att bygga ett landsomfattande revolutionärt parti, och kravet om större enighet på alla nivåer inom arbetarrörelsen, vilade tungt på alla arbetarpartier. Det Katalonien-baserade BOC var speciellt medvetet om detta problem, och tillsammans med förändringar i både dess egen och ICE:s politik, förde det de två kommunistiska dissidentgrupperna närmare varandra.

På den praktiska nivån hade grundandet av Arbetaralliansen i Katalonien i december 1933 lett till ökande samarbete mellan de två organisationerna. BOC, såväl som ICE, hade framhållit enhetsfronten som den bästa metoden för både att bekämpa det fascistiska hotet och att underminera reformismen. I skarp kontrast mot stalinisternas sektaristiska ”enhetsfront underifrån”, försvarade Maurín och hans kamrater Kommunistiska internationalens klassiska enhetsfronttaktik från 1921.⁶⁵ Åtminstone formellt, hade det funnits en grund för överenskommelse med ICE i denna viktiga fråga ganska tidigt. Men BOC hade, till skillnad från ICE, styrkan att sätta denna taktik i verket, åtminstone i Katalonien.

Arbetaralliansen var huvudsakligen en överenskommelse mellan ledarskapen för olika arbetarorganisationer, och den skapade aldrig egna demokratiska strukturer på basnivå. Men den öppnade upp en ny möjlighet för enhetsaktioner på lokal och regional nivå. Framförallt speglade den det ökande kravet om enhet från arbetarmilitanter ur alla tendenser. Alliansen enade BOC, socialister, syndikalistiska dissidenter (”Treintistas”) och trotskister och spreds snart till många andra områden i Spanien. Endast CNT, med det noterbara undantaget Asturien, stannade utanför Alliansen. Stalinisterna gjorde ett karakteristiskt ansiktsbyte och anslöt sig till Alliansen i september 1934, efter att ha tillbringat de föregående nio månaderna med att fördöma den som en ”kontra-revolutionär manöver”.

Inom Alliansen blev BOC och trotskisterna alltmer samstämmiga. Båda grupperna försvarade behovet av att omvandla Arbetaralliansen till organisationer som kunde mobilisera arbetarna på daglig basis, och därigenom stärka deras självförtroende och militans. Vänstersocialisterna och syndikalisterna såg alliansen enbart som ”upprors”-organ. Faktum var att socialisterna motsatte sig många ”ekonomiska” strider under 1934 med argumentet att det var att ”slösa med arbetarnas energi”. Denna omogna ultravänsterism, som framför allt Socialistisk Ungdom var skuld till, bekämpades konsekvent i BOC:s och ICE:s tidningar. Inom den katalanska Arbetaralliansen återuppväckte Maurín och Nin deras nära samarbete från tidigare år.

⁶⁴ CEDA (Spanska Konfederationen av Autonoma Högergrupper) bildades 1932 och liknade ideologiskt Engelbert Dollfuss’ reaktionära Kristligt-sociala parti i Österrike. Dess ungdomsorganisation tog i ökande grad till fascistiska metoder under åren före inbördeskriget, och senare gick de flesta av dess medlemmar över till Falangen.

⁶⁵ Jfr Maurín, ”Necesidad de la unificación nacional e internacional del movimiento comunista”, ”Tesis Frente Unico”, *La Batalla*, 18 maj 1933.

Förutom det praktiska samarbetet mellan BOC och ICE, som grundandet av Arbetaralliansen ledde till under 1934, fanns det andra faktorer som öppnade upp för en fusion. BOC:s politiska utveckling hade, även om man inte helt hade kommit över den förvirring som varit karakteristisk för dess tidiga år, fått ICE att tro att ett samgående var möjligt.

I förhållandet till den internationella kommunistiska rörelsen hade BOC övergivit sin tidigare pragmatism och avståndstagandet från både stalinism och trotskism och mer och mer intagit antistalinistiska ståndpunkter. Så tidigt som 1932 hade Maurín talat om ”Kommunistiska internationalens urartning efter Lenins död”, och i juni det året publicerade *La Batalla* en mer allmän kritik av Kommunistiska internationalens misstag efter 1924.⁶⁶ Sex månader senare fördömde Maurín i en serie artiklar byråkratiseringen av det sovjetiska kommunistpartiet under Stalin och följelsen av dess ”kommunistiska opponenter inom Sovjetunionen”. Roten till både SUKP:s och Kommunistiska internationalens urartning, fastslog Maurín, låg i triumfen för teorin om ”socialism i ett land”, vilken lett till att Kommunistiska internationalen underordnats sovjetstaten.⁶⁷ Liknande uttalanden dök allt oftare upp i BOC:s press och kulminerade med Mauríns deklARATION i slutet av 1934 att ”Stalins seger över Trotskij innebar den ryska socialismens seger över internationell socialism”.⁶⁸ Dessutom hade BOC fortsatt att försvara Trotskij mot det stalinistiska förtälet och att publicera hans artiklar – även efter att han själv tagit avstånd från dem,⁶⁹ och medan BOC fortsatte att förtala hans anhängare. BOC:s fördömande av Kommunistiska internationalens urartning ledde till att man erkände ”nödvändigheten av att allt ivrigare bygga grunden för en ny International”.⁷⁰ På denna punkt var emellertid samstämmigheten mellan BOC och trotskisterna mer skenbar än reell.

BOC hade också lämnat sin tidigare sekteristiska attityd mot socialisterna, som man beskrivit som ”socialfascister” under 1931 och början av 1932.⁷¹ 1933 var BOC helt eniga med trotskisterna i kravet på en ”socialistisk regering”. Maurín insåg också klart betydelsen av den radikaliserings som en stor del av den socialistiska rörelsen genomgick under 1934. Artiklar i BOC:s press talade om betydelsen av denna utveckling samtidigt som man pekade på den socialistiska vänsters svaghet – dess ultravänsteristiska demagogi, brist på verklig marxistisk politik och dess besatthet i att ta över PSOE-apparaten.

Den nationella frågan visade sig vara ytterligare en där BOC:s och ICE:s politik möttes. Under 1933 hade BOC lämnat talet om separatism och behovet av att bygga nationella befrielseströrelser över hela halvön, och försvarade nu en mer ortodox linje om självbestämmande för de ”historiska nationaliteterna” – basker, katalaner och galicier. Trotskisterna hade i sin tur börjat inse giltigheten i den nationella kampen i den baskiska regionen, vilken de tidigare avfärdat som ”reaktionär”.⁷²

BOC hade rekryterat många klassmedvetna arbetare. ICE trodde att dessa, trots opportunisten hos deras ledare, skulle vara öppna för revolutionär marxism.⁷³ Klassammansättningen i BOC var dock, som Molins hade noterat 1931, fortfarande blandad och därmed hotade opportunisten. Kanske mer betydelsefullt för ICE:s ledare, speciellt Nin, var deras uppfattning att Maurín hade rört sig märkbart närmare autentiska marxistiska positioner mot slutet av 1934. Hans bok, *Hacia la Segunda*

⁶⁶ *La Batalla*, 2 juni 1932.

⁶⁷ ”Necesidad de la unificación nacional...”, *La Batalla*, 29 december 1932, 12 januari and 9 februari 1933.

⁶⁸ J Maurín, *Revolución y contrarrevolución...*, op cit, sid 108.

⁶⁹ LD Trotsky, *La revolución española*, Vol. 1, op cit, sid 287-8.

⁷⁰ J Maurín, ”La capitulación de la Internacional Comunista”, *La Batalla*, 2 augusti 1934.

⁷¹ Termen ”socialfascism” användes periodiskt av BOC som en förolämpning utan att det någonsin blev en del av dess allmänna analys. Maurín använde aldrig termen i sina artiklar mellan 1930 och 1932.

⁷² ICE:s linjeskifte kan studeras i artiklar av de baskiska trotskisterna, Jose Luis och Jose Maria Arenillas, som återutgavs 1981 i Barcelona under titeln *Sobre la cuestión nacional en Euskadi*, och också i JM Arenillas, *The Basque Country: The National Question and the Socialist Revolution*, ILP pamflett, Leeds, 1974. Trotskij, däremot, hade alltid stött rätten till självbestämmande för det baskiska landet. Jfr ”The Revolution in Spain”, *The Spanish Revolution 1931-39*, op cit, sid 78.

⁷³ Detta påpekande gjordes av Andrade i hans förord till A Nins, *Los problemas de la revolución española*, Paris, 1971, sid 7.

Revolución (Mot den Andra Revolutionen), som skrevs i efterdyningarna av oktoberhändelserna,⁷⁴ verkar bekräfta detta.

På grund av Mauríns dominerande inflytande inom BOC, blev ICE:s tystlåtenhet mot andra BOC-ledares politik i allmänhet ignorerad. BOC-ledarna själva uppmuntrades i sin tur att tro att en överenskommelse med ICE var möjlig på grund av dess fjärmande från den internationella trotskistiska rörelsen, och speciellt dess avståndstagande från entrismen.

De två partiernas samgående framstod också som ett sätt att komma över deras relativa isolering och brist på tillväxt. Detta gällde speciellt för ICE som förutom ett par spridda grupper inte hade lyckats övervinna sin organisatoriska svaghet. För BOC, och speciellt Maurín, betydde det att man fick tillskott av ett antal användbara celler runt om i Spanien, och förhoppningsvis en början till en verklig expansion utanför Katalonien. Trots BOC:s uttalade målsättning att skapa en landsomfattande organisation, hade man ingen större framgång utom i närliggande Castellón, Valencia och det katalansktalande området i Aragon. Utanför Katalonien var dess grupp i Asturien den enda av någon större betydelse.⁷⁵

Med tanke på den entusiasm för enighet i hela arbetarrörelsen och den allmänna radikaliseringen som följde på oktoberhändelserna 1934, var trotskisternas och BOC:s hopp om att ett nytt enat parti skulle attrahera många arbetare och bönder förstaeligt.

Grundandet av POUM

De första stegen mot ”marxistiskt enande” togs i Katalonien – där arbetarrörelsen var som mest splittrad. I februari 1935, och vid ytterligare två tillfällen i april, möttes sex katalanska arbetarpartier med den uttalade målsättningen att söka en bas för enighet. Men de inblandades heterogena natur gjorde detta mycket osannolikt. Förutom BOC och ICE, deltog representanter från PSOE, PCE, den socialdemokratiska Katalanska Socialistunionen (USC) och det radikala vänsternationallistiska Katalanska Proletära Partiet (PCP).

Ingen av de inblandade grupperna kunde seriöst ha trott att en sådan enighet var möjlig, allra minst de revolutionära marxisterna. USC var mer intresserat av en socialistisk enhet med PSOE och man skyggade för radikalismen hos de andra partierna. PSOE:s Katalanska Federation påtalade att de inte kunde fatta något beslut utan medgivande från partiledningen i Madrid. PCE insisterade på att varje nytt marxistiskt parti skulle acceptera Kommunistiska internationalens program, och försökte, utan framgång, att få trotskisterna utslängda eftersom de ”inte var ett parti” utan bara en ”oppositionell fraktion”. En överenskommelse mellan, å ena sidan BOC och ICE, och å andra sidan PCP, visade sig omöjlig på grund av det senares krav att det nya partiet bara skulle vara katalanskt och inte en landsomfattande organisation. Detta utslöt BOC och ICE. De andra fyra partierna skulle slutligen samlas i juli 1936 för att grunda det stalinistiska Kataloniens förenade socialistparti (PSUC).

Även om BOC:s intervention i ”enhets”-diskussionerna till stor del var ett propagandistiskt grepp, hade man hopp om att vinna över PSOE:s vänsterinriktade katalanska federation och PCP. Båda dessa organisationer var svaga och hade ofta samarbetat med Mauríns parti. Orsakerna till trotskisternas deltagande var mer komplexa. ICE hade beslutat delta i de katalanska diskussionerna både för att få en plattform för sina idéer och för att komma närmare BOC. Nin hade öppet varnat i BOC:s press i januari 1935 för att ett parti som grundas på basis av en ”monstruös samlevnad av oförsonliga tendenser” bara skulle paralysera proletariatets kamp. Ett parti kunde bara grundas på basis av ”revolutionära marxistiska principer”.⁷⁶

⁷⁴ Återutgiven 1966 som *Revolución y contrarrevolución en España*.

⁷⁵ Enligt en lokal BOC-ledare, hade man runt 50 medlemmar i regionen 1934. Jfr M Grossi, *La insurrección de Asturias*, återutgiven 1979 i Madrid, sid 14.

⁷⁶ *L’Hora*, 26 januari 1935.

Frågan om entrism fortsatte, trots ICE:s kraftiga avståndstagande från taktiken i september 1934, att diskuteras inom den spanska sektionen. Fersen, som befann sig i fängelse efter oktoberhändelserna och som hade författat septembemotionen mot den nya ”franska vändningen”, ändrade nu sin inställning och blev den främste förespråkaren inom ICE för entrismtaktiken.⁷⁷

ICE:s exekutivkommitté samlades slutligen i april 1935 för att klargöra sin position i frågan om partibygget. En kompromiss, som föreslogs av Nin, antogs. Endast Francesc de Cabo från den katalanska organisationen röstade mot. Resolutionen pekade på det faktum att ILO hade ”misslyckats med att omvandla sig till en attraktionspol för de arbetande massorna” eller till ”en oberoende kraft med förmåga att samla det revolutionära avantgardet”. Därtill hade ”en allvarlig kris” utvecklats i de flesta sektioner på grund av entrismtaktiken, vars konsekvens var ”förvirring och förlust av förtroende för en oberoende utvecklingen av våra styrkor”.⁷⁸

Och parallellt med krisen inom den trotskistiska rörelsen, fanns det, enligt ICE:s ledarskap, ”en växande fientlighet bland arbetare mot grupper som befann sig utanför de stora massorganisationerna”. I Spanien hade tusentals arbetare anslutit sig till PSOE efter monarkins fall 1931. Varken PSOE:s betydelse eller utvecklingen inom dess vänsterflygel kunde därför underskattas. Det var inte bara en nödvändighet utan också en plikt att ”leda de socialistiska massorna mot revolutionär marxism”.

Samtidigt framhöll resolutionen att det fanns risk för att den starka tendens mot enhet som nu rådde inom arbetarrörelsen skulle vändas till en ”principlös fetischism om abstrakt enighet... om en tendens som vår inte deltar”. Utifrån denna ”dubbla verklighet” beslöt ICE att delta i en ny parti-bildning i Katalonien, medan man i resten av Spanien skulle ansöka om medlemskap i PSOE. När man väl kommit in i PSOE var trotskisterna avsikt att ”bilda en grupp som ihärdigt försvarar nödvändigheten av enhet med partiet som bildats i Katalonien i avsikt att grunda en enda politisk organisation för det spanska proletariatet”. Resolutionen fortsatte:

”Förutom att ha extremt begränsade möjligheter för organisk tillväxt, skulle vår organisation ha ojämförligt mindre inflytande om den verkade i avskildhet än om den verkade innanför PSOE. Vi ska ansöka om medlemskap med kravet att vår existens som grupp respekteras och att vi kan fortsätta att utge våra egna publikationer. Som stöd för vår inställning kan vi framhålla exemplet från vår franska sektion. Vi ska ge största möjliga offentlighet åt vårt beslut så att arbetarklassen tydligt ska förstå våra skäl. Om PSOE:s exekutivkommitté vägrar att till fullo acceptera våra villkor, måste vi anstränga oss för att uppnå så många eftergifter som möjligt, dock med syftet att vårt inträde...ska möta förståelse i arbetarklassen.”

Jämfört med ICE:s klara avvisande av entrismen åtta månader tidigare, innebar denna nya position ett uppseendeväckande ansiktsbyte. Och i september 1934 hade ICE:s nationella plenum noterat att ICL:s nya politik skulle vara oacceptabel för den spanska sektionens medlemmar – vilket precis visade sig vara fallet.

En motsatt linje lades fram för exekutivkommittén av de Cabo och Amadeu Robles. I huvudsak argumenterade de för att trotskisterna skulle komma att förlamas innanför PSOE. Istället måste de dra fördel av den hävstång som det nya partiet i Katalonien kunde vara, ”för att framtvunga en splittring inom socialistpartiet”. Därför skulle ICE starta grupper för det nya partiet i resten av Spanien. Innanför PSOE, argumenterade de Cabo och Robles, skulle trotskisterna, utan en oberoende profil, vara oförmögna att dra till sig de revolutionära arbetare som desillusionerats av de socialistiska ledarnas konstanta vacklande, eftersom sådana arbetare mer troligt skulle lämna partiet. Som avslutning krävde de:

1. Verka för bygget av partiet i Katalonien genom sammangående med andra marxistiska partier på basis av revolutionära principer.

⁷⁷ P Pagès, op cit, sid 261.

⁷⁸ ”Resolución del CE de la ICE”, *Boletín interior de la ICE*, 25 april 1935.

2. Omvandla våra grupper i övriga Spanien till avdelningar till partiet som bildats i Katalonien, och på så sätt främja tillväxten i resten av halvön. Detta kommer dessutom att ge oss mer inflytande över den politiska naturen hos partiet som grundats i Katalonien.

3. Genomföra en bred kampanj om den roll som de socialistiska ledarna spelat i den nyliga rörelsen [generalstrejken i oktober – eds]⁷⁹

Under veckorna efter exekutivkommitténs möte diskuterades dess resolution av gruppens medlemmar. En stor majoritet avvisade inträdet i PSOE och ledarskapet hade inget annat val än att acceptera de Cabo-Robles ståndpunkt. Bland de mest högljudda i oppositionen var Madridgruppen, som nyligen hade stärkts genom rekryteringen av ca 30 militanter från Kommunistisk Ungdom, vilka hade omfattande erfarenhet av att bekämpa den socialistiska byråkratin inom det lokala UGT.

Endast en liten grupp bestående av fem militanter (enligt Jean Rous⁸⁰) beslöt att gå in i PSOE, och också detta gjordes utan något specifikt samtycke från Internationella Sekretariatet. Denna grupp innefattade emellertid två välkända ICE-ledare, Fersen och Bilbao, liksom Grandizo Muniz, den kommande ledaren för Bolsjevik-leninist-gruppen under inbördeskriget. Entristgruppen fick inget inflytande inom PSOE och Fersen försvann snart helt bort från trotskismen.

Vilken inställning hade Trotskij och Internationella Sekretariatet till ICE:s ställningstagande? Vad man vet, hade Trotskij fortsatt att läxa upp ICE för att de inte gått in i PSOE 1934.⁸¹ Dock godkände IS inledningsvis samtalen med BOC i Katalonien, med förbehållet att ICE skulle bevaras som en fraktion inom det nya partiet, och att dess medlemmar i resten av Spanien skulle gå in i PSOE – samma position som antagits av ICE:s exekutivkommitté i april 1935. När det väl blivit klart att den spanska sektionen hade ändrat sin inställning till förmån för ett nytt förenat parti, skrev IS till dess ledning och fördömde åtgärden.⁸² Man anklagade ICE för att riskera att slukas av BOC och, eftersom detta parti hade förespråkats anslutning till den centristiska Londonbyrån, att vara motståndare till Fjärde internationalen. Värre var, sett från IS sida, att ICE hade förklarat att det inte skulle bilda någon fraktion inom en eventuell förenad organisation.

ICE:s reaktion på denna senaste kritik från IS blev att starta en bitter attack mot det internationella ledarskapets metoder och aktiviteter.⁸³ Man anklagade IS för att demoralisera ICE:s medlemmar med dess ”oförståelse” för den spanska politiska situationen, och för dess försök att manipulera de spanska trotskisterna som om de var ”dockor”. I kontrast mot vad man trodde i Paris, hävdade ICE att BOC, som länge karakteriserats av ”förvirring”, hade accepterat ”våra grundläggande principer”, vilket klart återspeglades i det nya partiets program. Den skenbara likheten mellan detta program och trotskisternas användes för att försvara varför det inte fanns något skäl till att upprätthålla en egen fraktion i den förenade organisationen.

Vad gäller Fjärde internationalen – synbarligen den enda verkliga skiljefrågan mellan grupperna – hade ICE inte velat insistera i frågan för att undvika en ursäkt för att bryta förhandlingarna. ICE:s ledarskap var extremt optimistiskt om att det nya partiet skulle kunna vinnas för idén om Fjärde internationalen och att de själva skulle slåss inom Londonbyrån för detta perspektiv, så som andra trotskister för närvarande gjorde inom den Andra internationalen. ICE avslutade med att förklara att man inte skulle sända någon mer information till IS, på grund av det senares ”fundamentala brist på förståelse av spanska förhållanden”, och att information som sänts tidigare uppenbarligen hade ignorerats.

⁷⁹ Roures i Tossal (Francesc de Cabo och Amadeu Robles – AD), ”Los deberes de la ICE ante el momento actual”, *Boletín interior de la ICE*, 25 april 1935.

⁸⁰ J Rous, ”Rapport sur la fusion de la Gauche Communiste d’Espagne (Section de la LCI) et le BOC (Bloc ouvrier et paysan, Maurín)”, september 1935. En kopia av denna rapport finns på spanska i LD Trotsky, *La revolución española*, Vol 2, op cit, sid 362-70.

⁸¹ LD Trotsky, ”On Entry into the Spanish Socialist Party”, och ”Passivity in the Face of Great Events”, *The Spanish Revolution 1931-39*, op cit, sid 202, 206.

⁸² ”Carta del Secretariado Internacional al Comité Ejecutivo de la ICE”, *Boletín interior de la ICE*, 1 augusti 1935.

⁸³ ”Carta del Comité Nacional al Secretariado Internacional”, 21 juli 1935, *Boletín interior de la ICE*, 1 augusti 1935.

Brytningen mellan den spanska sektionen och ICL verkade vara slutgiltig. Från Internationella Sekretariatets sida sett var detta dock inte nödvändigtvis fallet. Arbete inom centrlistiska partier kunde inte helt uteslutas. Trotskister var aktiva i liknande partier, såsom RSAP i Holland och Workers Party i USA.

För att få en närmare inblick i vad som verkligen hände, sände Internationella Sekretariatet Jean Rous till Spanien under sommaren 1935. Efter långa diskussioner med Nin och andra ICE-ledare, skickade Rous en försonande rapport till IS.⁸⁴ Eftersom det nya partiet utanför Katalonien nästan helt skulle baseras på ICE, och med den tyngd man gett orienteringen mot Socialistisk Ungdom, så var, menade han, allt inte på något sätt förlorat. ICE:s ledare hade också gått med på att ta kontakt med Fersen-Bilbao-gruppen inom PSOE, som Rous och IS önskade.

Dessutom måste trotskisterna, eftersom stadgarna för det nya partiet inte erkände rätten till fraktionsbildning, skapa ”sympatisörsgrupper” med uppgift att propagera deras ståndpunkter. Maurín-isterna hade till slut klart deklarerat att de var positiva till en fjärde International, ”förutom numret”, och den tidigare ICE-gruppen såg uppgiften att vinna det nya partiet för den nya Internationalen som en av deras viktigaste. Så medan det nu inte längre officiellt fanns en spansk sektion av ICL, drog Rous slutsatsen att detta bara skulle ses som ett ”tillfälligt försvinnande”, och skulle betraktas som ett ”stadium på vägen till upprättandet av det revolutionära partiet och en spanska sektionen av Fjärde internationalen”.

Rous rapport verkade ha blickat Internationella Sekretariatet, åtminstone för stunden. Så utan att släppa sin kritik, ansåg den internationella organisationen att den fortfarande hade vissa band med medlemmarna i dess tidigare spanska sektion. Denna attityd är tydlig i Trotskijs svar på nyheterna om att det nya partiet hade bildats: ”Det nya partiet har utropats. Vi noterar detta. Till den grad detta beror på internationella faktorer, måste vi göra allt som är möjligt för att detta parti ska få auktoritet och inflytande. Detta är endast möjligt genom bruket av oförsonlig och konsekvent marxism. Jag är beredd att följa denna väg, och jag är säker på att alla kamrater i Internationella Sekretariatet kommer att samarbeta i allt man ber oss om.”⁸⁵

Trots detta visade sig Trotskijs och Internationella Sekretariatets hopp om fortsatt samarbete illusoriskt, och fyra månader senare bröts alla formella band med den tidigare Kommunistiska Vänstern när POUM undertecknade Folkfronts-pakten.

POUM:s politik

POUM (Marxistiska Förenade Arbetarpartiet) grundades den 29 september 1935 på ett möte med ledare från BOC och ICE. Någon formell föreningskongress kunde inte organiseras på grund av det tillstånd av underjordisk tillvaro som påtvingats arbetarrörelsen efter oktoberhändelserna 1934. En centralkommitté som bestod av 28 BOC-medlemmar och 13 från ICE valdes, liksom en exekutivkommitté bestående av Maurín, Jordi Arquer, Pere Bonet och Josep Rovira från BOC samt Nin och Molins i Fábrega från ICE.⁸⁶

I vilken utsträckning var ICE:s påstående att det nya partiet ”anslöt sig till alla våra fundamentala principer” och Rous” försiktiga optimism berättigad? Vad man klart kan se är att POUM helt enkelt var fortsättningen på BOC under ett annat namn, och att Maurín gått med på fusionen enbart med avsikten att stärka sitt ledarskap för partiet genom att ansluta den begåvade Nin. Denna argumentationslinje blev speciellt vanlig bland några tidigare BOC-ledare efter inbördeskriget då de, i konsekvens med deras politiska utveckling, skyndade iväg mot Socialdemokratin eller något värre.⁸⁷

⁸⁴ J Rous, ”Rapport...” op cit.

⁸⁵ Refererad till i ibid.

⁸⁶ Boletín del Partido Obrero de Unificación Marxista, oktober 1935.

⁸⁷ Argumentet att POUM bara var en utvidgning av BOC under ett annat namn stöds framför allt av Victor Alba i hans *El Marxismo en España*, Vol 1, Mexico, 1973, sid 230-1, och J Coll och J Pané, *Josep Rovira: Una vida al servei de*

De spanska trotskisterna var, som vi sett, övertygade om att det nya partiets program var deras eget. Som ICE:s ledarskap skrev, i deras sista brev till Internationella Sekretariatet i juli 1935:

”Samgåendet kommer att äga rum på basis av ett *gemensamt* [kursivt i originalet] utarbetat program, vilket är ett resultat av diskussioner som förts i månader, och som innehåller *alla* våra fundamentala principer: erkännandet av den proletära revolutionens internationella karaktär; fördömandet av teorin om socialism i ett land och arbetarnas och böndernas demokratiska diktatur; försvar av Sovjetunionen, men med den absoluta rätten att kritisera det sovjetiska ledarskapets misstag; erkännandet av den Andra och Tredje internationalens misslyckande, och nödvändigheten av att återställa den internationella arbetarrörelsens enhet på en ny grund.”⁸⁸

En liknande syn uttrycktes privat av Juan Andrade i ett brev till mexikanen A González i vilket han påstod att Maurín ”hade fullständigt ändrat sin uppfattning efter oktober 1934 och att den nu sammanföll med trotskisternas”.⁸⁹ Vid första anblicken skiljde sig POUM:s⁹⁰ program inte mycket från trotskisterna, förutom i de två viktiga frågorna om entrism och Fjärde internationalen. Nin skulle offentligt hävda att enandet hade varit så lätt eftersom det inte fanns några ”fundamentala skillnader” mellan de två organisationerna och att ”ingen sida hade gjort betydande eftergifter”.⁹¹

Trots den position som ICE:s ledarskap hastigt intagit i april 1935 i frågan om inträde i Socialistpartiet, fanns det ett antal faktorer som övertygade den stora majoriteten av gruppens medlemmar om att en sådan taktik var dömd att misslyckas. Erfarenheter inom UGT hade visat dem att de inte kunde vänta sig någon tolerans från socialistledarna för fraktionsverksamhet. Uteslutningen av trotskisterna från Socialistisk Ungdom i Frankrike bidrog till att stödja denna uppfattning. Istället menade de flesta ICE-medlemmarna att de hade större chans att påverka de radikala elementen i Socialistpartiet genom att presentera dem ett klart och oberoende alternativ utanför partiet. Under 1935 orienterade sig både ICE och BOC, och POUM när det grundats, starkt mot socialisternas vänsterflygel, vilket framgår av deras press. Partiets publikationer lästes flitigt inom Socialistisk Ungdom,⁹² och flera medlemmar i dess ledning uttryckte sin sympati, inte bara med ICE och BOC, utan även med idén om att skapa en ny, ”fjärde”, International.⁹³ Rous rapport i september 1935 speglade POUM:s starka betoning av nödvändigheten av att vinna över vänstern i Socialistpartiet.

POUM:s inflytande bland vänstersocialisterna, och speciellt bland ungdomen, var emellertid högst skenbart. Förutom i en handfull fall, var det få socialist-organisationer som vanns över till det nya partiet. De kända undantagen var den Socialistiska Ungdomens lokalorganisation i Gerena (Andalusien) och PSOE i Sagunto (Valencia). Det verkar dock, i båda dessa fall, som att ICE tidigare hade gått in i dessa organisationer.⁹⁴ Trots att flera ledare i Socialistisk Ungdom, inbegripet dess generalsekreterare Santiago Carrillo, medarbetade i BOC:s och POUM:s press under 1935, och deras vaga prat om stöd för en ”fjärde” International, kom ingen av dem i slutändan att rekryteras. Faktum var att nästan alla blev hängivna stalinister, vilket Trotskij faktiskt hade varnat för skulle kunna hända. De dramatiskt förändrade förhållandena i inbördeskriget var huvudsakligen det som ledde till denna utveckling, och huruvida trotskisternas anslutning ensamt kunde ha hindrat den är tveksamt. Den mycket begränsade erfarenheten från att vinna över några lokala socialistorganisationer i Gerena och Sagunto bevisar mycket lite.

Catalunya i del socialisme, Barcelona, 1978, sid 53. I ett brev till Alba daterat 27 februari 1972, hävdade Maurín att den viktigaste orsaken till att bilda POUM var att få Nin som medarbetare. Jfr V Alba, *Dos Revolucionarios*, op cit, sid 204.

⁸⁸ ”Carta del Comité Nacional al Secretariado Internacional”, op cit.

⁸⁹ Andrades brev, daterat 29 juni 1935, är återgivet i LD Trotsky, *La revolución española*, Vol 2, op cit, sid 348-52.

⁹⁰ *POUM, Què és què vol el Partit Obrer d'Unificació Marxista*, Barcelona, 1936.

⁹¹ A Nin, ”Un pacto de unificación firme y sincero”, *La Batalla*, 19 juli 1935.

⁹² Intervju med Wilebaldo Solano, 4 juli 1986.

⁹³ P Pagès, op cit, sid 254-8.

⁹⁴ POUM, *Acta del Comité Central*, 5-6 januari 1936; *La Batalla*, 22 maj 1936.

Ett annat argument för att stanna kvar utanför PSOE var behovet av att vinna militanter från CNT.⁹⁵ Det var uppenbart att varje revolutionärt parti i Spanien inte bara måste förhålla sig till, utan vinna över många av den stora mängd militanta arbetare som var organiserade inom den anarkosyndikalistiska fackföreningsfederationen. Anarkisterna var traditionellt fientligt inställda till socialisterna – ofta av goda skäl. De socialistiska ledarna hade samarbetat med Primo de Riveras diktatur, varit delaktiga i repressionen mot anarkisterna när de satt i regeringen från 1931 till 1933, och organiserat strejkbryteri mot CNT-ledda strejker. En entristisk grupp skulle därför tveklöst haft svårare att förhålla sig till anarkosyndikalistiska militanter än en oberoende organisation.

Den andra viktiga punkt som ICL inledningsvis kritiserade POUM på, var dess inställning till den Fjärde internationalen. ICE svarade genom att hävda att BOC ”i grunden” var positiva till en ny revolutionär socialistisk International, och att trotskisterna hade för avsikt att slåss för denna position inom POUM. De tidigare ICE-ledarna verkade aldrig ha fört vidare frågan om Fjärde internationalen, och det nya partiet behöll BOC:s tidigare ståndpunkt.

Som vi sett, hade BOC rört sig mot en allmänt antistalinistisk position sedan 1932, och mot en öppen identifiering med den politik som Kommunistiska internationalens fyra första kongresser stod för. I april 1932,⁹⁶ nästan ett år före trotskisternas första upprop för en Fjärde international, argumenterade BOC för att det behövdes en ”riktigt mäktig International”. Men detta var en mycket vag formulering, och BOC trodde inte att grunden för en sådan International ännu existerade. Istället förespråkade man, i det korta perspektivet, samarbete med de ”starka minoriteter” som existerade i många länder och som ”önskade att återvända till Marx” och Lenins tradition”.

I konsekvens med detta stödde BOC den internationella konferens som ILP (Oberoende Arbetarpartiet) organiserade i Paris i augusti 1933. Det var Mauríns position till förmån för en ”international enhetsfront”, i motsats till att bygga en ny International, som stöddes av en majoritet av delegaterna. Konferensen drog slutsatsen att det var nödvändigt att återskapa revolutionära partier i varje land innan frågan om att grunda en ny International seriöst kunde ställas. En internationell kommitté, vanligtvis känd som Londonbyrån, upprättades för att ”utveckla gemensamma internationella aktioner mellan dess sektioner och med andra revolutionära delar av arbetarrörelsen med målet att förbereda bildandet av en rekonstruerad International på en revolutionär socialistisk grund”.⁹⁷

BOC:s försvar för ”nödvändigheten av att fortsätta bygga grunden för en ny International”⁹⁸, övertygade tydligen ICE-ledarna och Rous om att BOC:s medlemmar skulle kunna vinnas över till idén om en Fjärde international. En sådan optimism visade sig var ogrundad, och POUM:s ledarskap fortsatte att upprätthålla förbindelser med Londonbyrån. Det är värt att notera att vissa POUM-ledare blev extremt kritiska till Londonbyrån under inbördeskriget, men den följande repressionen mot partiet förhindrade att kritiken utvecklades vidare och till en öppen brytning.⁹⁹

POUM och Folkfronten

ICE-ledarnas insisterande på att de hade gjort få eftergifter när de gick samman med BOC, övertygande inte Internationella Sekretariatet någon längre tid. När POUM skrev under Vänsterns valpakt, vilken blev känd som Folkfronten, i januari 1936, skingrades alla illusioner som den internationella trotskistiska rörelsen kanske hade haft om det nya partiets natur.

POUM:s reaktion på Kommunistiska internationalens nya folkfrontspolitik hade varit att genast fördöma den. När det franska Kommunistpartiet i juli 1935 skrev under den historiska överens-

⁹⁵ Boletín interior de la ICE, 15 mars 1935.

⁹⁶ *La Batalla*, 14 april 1932.

⁹⁷ *La Batalla*, 7, 14 och 21 september 1933; *Revolutionary Socialist Bulletin*, januari 1936.

⁹⁸ J Maurín, ”La capitulación de la Internacional Comunista”, *La Batalla*, 2 augusti 1934.

⁹⁹ Se t.ex. brevet som sändes av ”Rosalio Negrette” (Russell Blackwell) från Barcelona till Hugo Oehler, ledare för Revolutionary Workers League i USA, mellan november 1936 och januari 1937.

kommelsen med socialisterna och radikalerna, fördömde Maurín stalinisterna för att förneka ”klasskampens historiska idé” och att reducera proletariats aktioner till klassamarbete.¹⁰⁰

Liknande attacker mot folkfronttaktiken fortsatte att kontinuerligt dyka upp i BOC:s och senare POUM:s press under de följande månaderna. BOC:s och ICE:s tidigare ledare verkade vara totalt eniga i att avvisa Folkfronten och i termer som föga skiljde sig från de som Trotskij använde.¹⁰¹

Betydelsen av att vinna över småbourgeoisien till proletariats sida underskattades inte, men detta måste uppnås på basis av att arbetarrörelsen upprätthöll sin självständighet och försvarade ett socialistiskt program. Att underordna proletariatet till småbourgeoisien skulle bara medföra nederlag. Att prata om en kamp mellan fascism och demokrati fördömdes av POUM som en farlig abstraktion, eftersom båda var former av kapitalistiskt styre och inget av dem kunde behandlas som en separat storhet.

Kommunistiska internationalens position, skrev Maurín i maj 1936,¹⁰² visade dess ”totala oförståelse” för fascismens natur. Den skulle endast resultera i att arbetarklassen hölls tillbaka, genom att kampen begränsades inom de borgerliga ramarna, och därigenom ge kontrarevolutionen tid att förbereda sig. ”Med ett ord”, drog han slutsatsen, var det officiella Kommunistpartiets nya linje en ”upprepning av det som Mensjevikerna hade förespråkade i Ryssland 1917”, och densamma som den som den reformistiska socialismen valt och som fått förödande konsekvenser i Italien, Tyskland och Österrike. POUM framhöll i stället Lenins position, symboliserad av bolsjevikernas försvar av den demokratiska republiken mot Kornilov, samtidigt som man utsatte dess ledare Kerenskij för ”oförsonlig kritik” och upprätthöll fullständigt oberoende för proletariatet. En handfull tidigare BOC-ledare motsatte sig denna linje, lämnade POUM i december 1935 och anslöt sig senare till PSUC.¹⁰³

Givet POUM:s uppenbart ortodoxa marxistiska kritik av Folkfronten, föreföll deras beslut att skriva under Vänsterns valpakt inkonsekvent, minst sagt. För den trotskistiska rörelsen framstod det helt enkelt som förräderi och bekräftade bara den vacklande och opportunistiska politik som Nin och hans kamrater fört sedan republikens tillkomst. Få referenser gjordes emellertid, eller har senare gjorts, till POUM:s konstanta attacker, både före och efter valen, mot Folkfronten. Så hur POUM kunde försvara sitt undertecknande av Valpakten, vilken förkroppsligade just den klassarbetspolitik som man hade fördömt, är verkligen en intressant fråga.

Vi har visat hur kravet för arbetarenhet blivit allt intensivare sedan oktober 1934. När nya val föreslagits vid slutet av 1935, blev idén om någon slags överenskommelse med Republikanerna, åtminstone med avsikt att få amnesti för de ca 30000 politiska fångarna, mycket populär i hela arbetarrörelsen, till och med bland anarkosyndikalisterna. Men som POUM kontinuerligt påpekade, så var inte erkännandet av behovet av en valöverenskommelse med vänsterrepublikanerna för att besegra högern, detsamma som en politisk kapitulation till småbourgeoisien. Det föreföll emellertid som om några av de republikanska ledarna hade återtagit mycket av sin tidigare popularitet efter deras fångslanden efter oktoberhändelserna. Den tidigare premiärministern Azaña drog jättelika folkmängder till en serie utomhusmöten under hösten 1935. Men POUM såg inte detta som en spegling av ett nytt uppsving för masstöd till Republikanerna. Den ”stora majoriteten” av dem som deltog i dessa möten var ”revolutionära arbetare” som dragits dit på grund av bristen på andra forum

¹⁰⁰ J Maurín, ”Las relaciones del proletariado con los partidos pequeños burguesas”, *La Batalla*, 19 juli 1935.

¹⁰¹ Bland de många artiklarna av POUM-ledare mot Folkfronten finns den mest intressanta i partiets teoretiska tidskrift, *La Nueva Era*, till exempel: J Arquer, ”¿Frente popular antifascista o frente unico obrero?” (februari 1936); J Maurín, ”¿Revolución democraticoburguesa o revolución democratico-socialista?” (maj 1936); JL Arenillas, ”Las clases medias en su relación con el proletariado” (juli 1936).

¹⁰² J Maurín, ”¿Revolución democraticoburguesa o revolución democratico-socialista?”, op cit.

¹⁰³ Denna grupp uppgick som mest till 40 militanter men innehöll flera tidigare BOC-ledare, t.ex. Miquel Ferrer, som senare skulle bli generalsekreterare för katalanska UGT under kriget, och Victor Colomer, som varit en av grundarna av FCC-B och PCC, och nära medarbetare till Maurín.

för offentliga protester. Azaña såg ”tusentals av knutna nävar och röda flaggor” breda ut sig framför honom.¹⁰⁴

BOC hade föredragit att Arbetaralliansen ställde upp listorna i ett eventuellt val. Men syndikalisternas (Treintisterna) motvilja till en sådan idé och den vacklande inställningen från PSOE gentemot Alliansen, betydde att några sådana listor aldrig sattes upp. Under sommaren 1935 erkände de kommande POUM-ledarna behovet av någon sorts uppgörelse med den småborgerliga vänstern, men i så fall bara tillfällig och utan att arbetarorganisationerna gjorde några eftergifter i deras politiska oberoende.¹⁰⁵

POUM ville nu skapa en Arbetarfront med andra arbetarpartier, vilken i sin tur skulle göra en taktisk överenskommelse med Republikanerna.¹⁰⁶ Men en sådan front kom aldrig att materialiseras. Med högerregeringens fall i mitten av december 1935 och när nya val annonserades, föreföll en koalition mellan Republikanerna, PSOE och PCE var oundviklig. POUM erbjöd sig att stödja en sådan allians, men bara om den var av övergående karaktär och syftade till att ”besegra kontrarevolutionen vid valurnorna”, säkra en amnesti för alla politiska fångar, och återinföra den katalanska självständighetslagen. Om valpakten inte mötte dessa krav så skulle den komma att stå ensam, varnade POUM.¹⁰⁷

Under de följande veckorna kom dock POUM:s principfasta ståndpunkt att kollapsa, och man gick till slut med på att underteckna Valpaktens mycket moderata och fullständigt republikanska program. Då man medvetet uteslöts av högernationalisterna och PCE från mötet som författade valöverenskommelsen, kom POUM att ställas inför ett fait accompli. Man fick antingen skriva under eller låta bli, och man hade inget inflytande över paktens grundteser. Vänstersocialisterna, som varit de mest högljudda i att motsätta sig en ny version av den gamla Socialist-republikanska alliansen från 1931-33, gav upp utan strid när de konfronterades med ”realiteterna” i valsyste­met. Den 15 januari, efter några telefonsamtal i sista minuten till Barcelona,¹⁰⁸ undertecknade f.d. ICE-ledaren Juan Andrade paktens namn i POUM:s namn.

Denna uppenbara helomvändning försvarades på flera sätt. I början av 1936 hade POUM:s exekutivkommitté uttalat sig för att vara ”speciellt intresserat av att få parlamentarisk representation”, vilken skulle tillåta partiet att försvara en ”klasständpunkt” i det spanska parlamentet, Cortes.¹⁰⁹ Detta skulle, hoppades man, också ge dem mer tyngd i förhållandet till PSOE, och därigenom hjälpa dem att attrahera delar av vänstersocialisterna. POUM-ledarna var beslutna att försvara partiets rätt att få med egna namn på vallistorna där man ansåg sig vara starkt – Asturien, Badajoz, Castellón, Huesca, Valencia och, framför allt, Katalonien. Genom POUM:s brist på verkligt inflytande i koalitionen, såg deras representanter snart alla deras förslag stoppade, och till slut tvingades man acceptera att endast få med namn på listorna i Barcelona, Cádiz och Teruel. Platserna i de sista två provinserna kunde inta ses som seriösa eftersom POUM i stort sett inte hade några medlemmar i dessa områden.

När Nin och Gorkin anlände till Teruel och Cádiz respektive, för att delta i valkampanjen, fann de att de lokala socialistiska, kommunistiska och republikanska organisationerna var helt ovilliga att samarbeta med dem. Ställda inför denna situation, beslöt POUM-kandidaterna att dra sig tillbaka med argumentet, vilket de offentligt deklarerade, att deras deltagande endast skulle skapa splittring och hjälpa högern.¹¹⁰ Detta lämnade POUM med Maurín i Barcelona som dess enda representant.

¹⁰⁴ J Gorkin, ”Retrato político de Azaña”, *La Nueva Era*, juni 1936.

¹⁰⁵ Se t.ex. J Maurín, ”Como se plantea entre nosotros la cuestión de las relaciones del movimiento obrero con los partidos pequeños burguesas”, *La Batalla*, 26 juli 1935.

¹⁰⁶ *La Batalla*, 15 november 1935.

¹⁰⁷ *La Batalla*, 27 december 1935.

¹⁰⁸ R Fraser, *Blood of Spain*, London, 1979, sid 566.

¹⁰⁹ POUM, *Acta del Comité Central*, 5-6 januari 1936.

¹¹⁰ *Ibid*; *La Batalla*, 14 och 21 februari 1936.

POUM:s isolering inom Vänsterns valpakt kunde inte bli tydligare, inte bara på landsnivå utan även i Katalonien. Trots partiets optimism om att dess inflytande i regionen skulle tvinga resten av Katalanska vänstern till eftergifter, så hände inte detta. Eftersom både Katalanska vänstern, vänsterrepublikanerna och andra partier såg POUM som en rival, försökte de minimera dess inflytande över vallistorna. Så vänsternationalisterna lyckades genomdriva en överenskommelse som lämnade POUM, den långt svagare katalanska PCE-organisationen, PSOE och det Katalanska Proletära Partiet med en representant vardera. Den Katalanska Socialistiska Unionen, det enda arbetarpartiet förutom det odiskutabelt starkare POUM med närvaro i regionen, som var en trogen allierad till de katalanska Republikanerna gavs fyra kandidater på paktens lista i Katalonien.¹¹¹

Ytterligare försvar för att man skrev under pakten gav Andrade, som hävdade att POUM och vänstersocialisterna hade tvingats erkänna att "en vallag reellt existerade" som tvingade dem att göra "provisoriska överenskommelser" med vänsterrepublikanerna "för att undvika en seger för bourgeoisien".¹¹²

Andrade gav vänstersocialisterna skulden för koalitionsprogrammet. Men ändå kan inte POUM:s önskan att ta plats i parlamentet för att driva revolutionär propaganda, vallagen, eller vänstersocialisterna misstag, försvara partiets beslut att skriva under pakten. Givet den politiska situationen, hade POUM knappast något annat val än att stödja pakten mot högern, men det enda vettiga sätt att göra detta, utan att skapa förvirring om partiets position, hade varit att göra det oberoende utifrån. Istället, för en ensam röst i Cortes, signerades pakten.

Även på detta stadium försökte POUM ställa villkor för dess deltagande i koalitionen. Partiet tillbakavisade varje begränsning för dess egen självständiga aktivitet under valkampanjen, och för varje samarbete i någon framtida vänsterregering. Man trodde att när väl valet var över, var enigheten mellan arbetarrörelsens alla fraktioner och en fortsättning av Arbetarfronten baserad på PSOE, PCE och POUM, den bästa garantin för framtiden. Arbetarna kunde inte förvänta sig mer än "vaga löften" från Republikanerna och pakten skulle "upphöra den dag valet var avklarat".¹¹³

Under valkampanjen fortsatte POUM att sprida ett revolutionärt budskap som hade föga att göra med den valpakt man signerat. Folkmassorna som samlades vid vänsterns valmöten "lyssnade med ointresse, om inte kylighet, till småborgarna", men reagerade i kontrast entusiastiskt inför det "revolutionära klasspråket från oktober 1934", enligt partipressen.¹¹⁴

Maurín, som talade inför en "vilt entusiastisk" folkmassa på 5000 i en av Madrids biografier som täckts med jätteporträtt av Lenin och Trotskij, framförde en egen radikal tolkning av valkampanjen:

"På ena sidan är den socialistisk-demokratiska fronten, och på den andra bara tjuvar och mördare... Vi går till val inta bara med tankarna hos våra döda och fängslade, utan också med tankar på vår revolutions seger, vilken kommer att dra en diagonal genom Europa mellan Madrid och Moskva som kommer att bidra till att sänka fascismen i hela världen."¹¹⁵

När Jordi Arquer talade inför ett möte med 12000 deltagare i Barcelona, deklarerade han att POUM inte "ställde borgerlig demokrati i motsättning till fascism, utan till kommunism...proletariatets diktatur".¹¹⁶

Vänsterns valseger hälsades av POUM som en stor seger för arbetarna och bönderna och ett betydande nederlag för kontrarevolutionen. POUM slog fast att vänsterns succé varken var en seger för

¹¹¹ 1936 hade USC runt 2000 medlemmar, katalanska PCE mindre än 500 (de påstod att de hade fyra ggr fler), PSOE:s katalanska federation hade 300, och PCP mindre än 100. POUM hade 6000 medlemmar i Katalonien vid början av inbördeskriget och kanske ytterligare 1000 i resten av Spanien.

¹¹² J Andrade, "El Partido Obrero de Unificación Marxista y el alcance y significación del bloque de izquierdas", *La Batalla*, 24 januari 1936.

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ *La Batalla*, 7 februari 1936.

¹¹⁵ *La Batalla*, 14 februari 1936.

¹¹⁶ *La Batalla*, 10 januari 1936.

borgerlig demokrati eller representerade ett masstöd för småborgerlig republikanism, utan var en frukt av den revolutionära kampen i oktober 1934. Partiet var lika kvick med att påpeka att en ny republikansk regeringen inte skulle vara bättre än den förra. I verkligheten, givet djupet av den ekonomiska och sociala krisen 1936, skulle denna nya heltigenom republikanska administration bli värre än den från 1931-33, förutskickade POUM. Varje försök att genomföra även den mildaste aspekt av vänsterns valprogram, skulle provocera fram ett våldsamt motstånd från de härskande klasserna. Två vägar fanns för massorna – den tyska eller österrikiska, och den från Asturien.¹¹⁷

Under några månader fortsatte POUM att tala om revolutionen som den enda möjliga vägen för arbetarmassorna. Man erkände emellertid också att en betydande del fortfarande hade illusioner om Folkfronten. Bästa sättet att skingra dessa illusioner, menade POUM, var att bilda en ”sann Folkfronts”-regering som involverade alla dem som trodde på en sådan lösning – republikaner, socialister och stalinister. Bildandet av en sådan regering skulle, hoppades man, visa det omöjliga i att både uppfylla kraven från arbetare och bönder och att bemöta kontrarevolutionen genom parlamentariska reformer.¹¹⁸

Massorna själva tog, både trots och tack vare valsegern för Folkfronten, i ökande grad saken i egna händer. Under hela våren och tidiga sommaren 1936 uppstod kraftiga strejkvågor och landockupationer. Kontrarevolutionen började också att förebereda sitt drag, både inom armén och på gatorna. Ställda inför denna situation, motarbetade republikanerna, entusiastiskt påhejade av PCE och högersocialisterna, de flesta strejker och landockupationer, och manade arbetarna att inte starta aktioner som kunde ”riskera den demokratiska republiken”. Samtidigt gjorde regeringen lite för att stoppa de militära kuppmaakarnas vitt kända aktiviteter, utan försökte istället oftast att blidka dem.

POUM bemötte oupphörligen stalinisternas och socialdemokraternas försök att underordna arbetarrörelsen till småborgerlig republikanism. Givet dessa omständigheter, skrev Nin strax efter valet, var det ”ett brott och förräderi” att kräva att arbetarklassen ska förneka sin marxistiska målsättning – den borgerliga statens krossande och erövrandet av statsmakten – i namn av att ”konsolidera republiken”. Detta betydde inte att arbetarklassen skulle inleda sig på något ”kupppartat äventyr”, som anarkisterna gärna skulle vilja organisera. Inte heller betydde det faktum att frågan om maktövertagandet inte stod på dagordningen, att det var en långt avlägsen möjlighet och att massorna därför skulle begränsa sig till kampen för reformer. Istället, drog Nin slutsatsen, var det i det korta perspektivet nödvändigt att skapa villkor för makterövringen, och detta betydde att ”smida de nödvändiga vapnen för en sådan seger” – arbetaralliansen och det revolutionära partiet - medan arbetarrörelsen behöll sitt totala ideologiska och organisatoriska oberoende.¹¹⁹

Så, ända från det att Kommunistiska internationalen först förde fram sin Folkfront till början av inbördeskriget, behöll POUM en ortodox marxistisk position som uppenbarligen skiljde sig mycket lite från ICL:s. Genom att signera Vänsterns valpakt satte man dock sin position i fråga. Kommande händelser under inbördeskriget skulle ytterligare framhäva POUM:s svagheter i denna fråga.

Den slutliga brytningen

POUM:s undertecknande av Vänsterns Valpakt blev signalen till den slutliga brytningen mellan ICL och de tidigare ICE-medlemmarna. Efter några månaders tystnad om den spanska situationen, angrep Trotskij den 23 januari 1936 POUM och dess förräderi av proletariatet ”till förmån för en allians med bourgeoisien”.¹²⁰ Vad beträffar den internationella trotskistiska rörelsen, kunde den inte längre ha kvar någon illusion om att ICE:s beslut att gå samman med BOC skulle vara försvarbart. Det tidigare ICE, skrev Trotskij, ”hade förvandlats till blott och bart en svans till ‘vänster’-

¹¹⁷ Comité Ejecutivo del POUM och Comité Central de la JCI, ”Ante la nueva situación política. A todos los trabajadores”, 10 mars 1936, *La Batalla*, 13 mars 1936.

¹¹⁸ *La Batalla*, 10 april 1936; Jfr Mauríns tal i Cortes den 15 april 1936, i J Maurín, *Intervenciones parlamentarias*, Barcelona, 1937, sid 7-11.

¹¹⁹ A Nin, ”Depues de las elecciones del 16 de Febrero”, *La Nueva Era*, februari 1936.

¹²⁰ LD Trotsky, ”The Treachery of the POUM”, 23 januari 1936, *The Spanish Revolution 1931-39*, op cit, sid 209.

bourgeoisien”. Det var svårt att ”föreställa sig ett mer vanhedrande förfall”. Mer skarp kritik följde, och Trotskij återvände till frågan om inträde i PSOE. Ex-ICE skulle vara ”stigmatiserat för evigt som revolutionens kriminella” och för att ”ha tillåtit de präktiga Unga Socialisterna att gå över till stalinismen”. Uppgiften för de spanska anhängarna till Fjärde internationalen var, å ena sidan, att gå in i PSOE och Socialistisk Ungdom, och å den andra att ”till fullo förstå POUM-ledarskapets uselhet ... speciellt de tidigare vänsterkommunisternas”.¹²¹

Trotskij vände också sin uppmärksamhet mot Mauríns koncept om den ”socialist-demokratiska revolutionen”¹²², den teoretiska basen för POUM:s analys av den spanska revolutionen. Varken Trotskij eller ICL hade dragit fram denna aspekt av POUM:s politik under föreningsprocessen 1935. Inte ens Rous, som hade de tätaste kontakterna med den tidigare spanska sektionen under sommaren detta år, hade ägnat den den minsta uppmärksamhet. Den gamle bolsjevikledaren beskrev nu Mauríns teori som ett ”eklektiskt hopkok”. Trotskij framhöll att de ”demokratiska och socialistiska revolutionerna” var, som Oktoberrevolutionen 1917 hade visat, ”på motsatta sidor om barriaderna”. Man hade inte bara genomfört den demokratiska revolutionen i Spanien, utan Folkfronten hade dessutom ”förnyat den”. Den socialistiska revolutionen kunde bara lyckas genom en kompromisslös kamp mot den ”demokratiska” revolutionen och dess Folkfront. Mauríns ”syntetiska demokratisk-socialistiska revolution” saknade innebörd.¹²³

Men vilken var Mauríns position, mer exakt?¹²⁴ Under det sena 1920-talet hade Maurín hävdad att den kommande spanska revolutionen skulle vara demokratisk. Denna revolution skulle fullborda den borgerliga revolutionens ”oavslutade uppgifter” – självbestämmande för de nationella minoriteterna, jord till bönderna, kyrkans skiljande från staten, avväpning av den gamla monarkistiska armén, etc. Givet den spanska bourgeoisins svaghet, kunde endast arbetarklassen, med stöd från bönderna och nationella befrielseströrelser, genomföra en sådan revolution. Under proletariats ledning skulle denna revolution omedelbart utvecklas till en socialistisk revolution. Länken mellan revolutionens demokratiska och socialistiska stadium skulle framträda tydligare i Mauríns analys efter oktoberhändelserna 1934. Termen ”socialist-demokratisk”, istället för bara ”demokratisk”, infördes då för att beskriva den kommande spanska revolutionen.¹²⁵

Trotskisterna hade kritiserat Mauríns position under början av 1930-talet som en ”stadieteori”, ”bolsjevism före 1917” och till och med ”reaktionär”.¹²⁶ Istället försvarade ICE konsekvent behovet av att resa demokratiska *paroller* som skulle kunna öppna vägen för en socialistisk revolution. Nin delade dock Mauríns åsikt att bourgeoisien inte var kapabel att genomföra den borgerliga revolutionen, och att den demokratiska revolutionens *uppgifter* endast kunde lösas av proletariatet med stöd från bönderna. ”Att kräva att den demokratiska revolutionen verkligen genomförs”, skrev han i slutet av 1931, ”måste bli vårt stridsrop idag.”¹²⁷ Så, ICE:s och BOC:s positionen verkar inte ha varit så olika på detta stadium.

Innehållet i POUM:s position 1935 skiljde sig inte mycket från Nins 1931; de demokratiska och socialistiska revolutionerna var fullständigt oskiljbara. En artikel av Maurín som angrep Folkfrontskonceptet och som hade publicerats i partiets teoretiska tidskrift i maj 1936, framhäver denna ståndpunkt. I motsats till vad socialisterna och kommunisterna tror, skrev han, är den nuvarande revolutionen ”inte borgerlig-demokratisk utan socialistisk-demokratisk, eller för att vara precis, socialis-

¹²¹ LD Trotsky, ”Tasks of the Fourth International in Spain”, 12 april 1936, op cit, sid 211-4.

¹²² Mauríns ”revolución democrático-socialista” har vanligtvis översatts med ”demokratisk socialistisk”, men ”socialistisk-demokratisk” är en bättre översättning.

¹²³ LD Trotsky, ”Tasks of the Fourth International in Spain”, op cit.

¹²⁴ Mauríns första större utredningen om den ”demokratiska revolutionens” natur kan man hitta i hans bok *La revolución española*, publicerad sent 1931.

¹²⁵ Jfr J Maurín, *Hacia la segunda revolución*, op cit.

¹²⁶ L Fersen, ”El frente contra comunismo”, *Comunismo*, augusti 1931; ”El congreso del Bloque Obrero y Campesino”, *Comunismo*, mars 1932.

¹²⁷ A Nin, *El proletariado español ante la revolución*, Barcelona, 1931.

tisk”. Maurín hade samma åsikt som Bolsjevikerna: ”Medan reformistisk socialism, mensjevism, såg den ryska revolutionen som en borgerligt demokratisk revolution, menade revolutionär marxism, representerad av Lenin och Trotskij, att proletariatet måste erövra politisk makt för att genomföra den borgerliga revolution som bourgeoisien inte är förmögen till, och för att inleda den socialistiska revolutionen.”

Som andra skrivelser av POUM:s ledare vid denna tid, avslöjar artikeln den officiella kommunistiska positionens fullständigt omarxistiska natur – i dess abstrakta åtskiljande av demokrati, fascism och socialism. Endast arbetarklassen kan införa verklig demokrati, och för POUM var denna oskiljbar från den socialistiska revolutionen. Maurín drog slutsatsen att:

”Arbetarklassens maktövertagande kommer slutgiltigt att förverkliga den demokratiska revolution som bourgeoisien inte klarat att genomföra – befrielsen av land och nationaliteter, kyrkans avrustning, kvinnans ekonomiska frigörelse, förbättring av arbetarnas moraliska och materiella situation – och på samma gång kommer det att inleda den socialistiska revolutionen, nationaliseringen av land, transport, gruvor, tung industri och bankerna.”¹²⁸

Utan att här gå in på exaktheten i POUM:s analys, är det uppenbart från Trotskijs skrivelser att han endast ytligt kände till Mauríns argument. Termen ”socialist-demokratisk” är dock föga klargörande. Faktum är att Trotskij kraftfullt avfärdade POUM-ledarens position som bara ett groteskt försvar av partiets beslut att skriva under Folkfrontsprogrammet.

Trots att hela den internationella trotskistiska rörelsen brutit med dess tidigare spanska sektion, hindrade det inte att POUM utsattes för stalinisternas anti-trotskistiska fobier. Den kampanj med anklagelser och förtal, såväl som fysiska överfall, som skulle nå sitt blodiga klimax ett år senare under inbördeskriget, var redan igång under våren 1936. POUM var ”fiende till Sovjetunionen och Folkfronten” och ”betalade av fascisterna med guld”.¹²⁹ Den verkliga betydelsen av dessa attacker var dock ännu inte tydlig. POUM, som inte imponerades av den svaga officiella kommunistiska rörelsens upptåg, hävdade sturskt i april 1936 att ”erfarna militanter inte hade något att frukta från sådana påhopp”.¹³⁰

Till skillnad från hur det var under inbördeskriget, då de mest högerinriktade lokala POUM-avdelningarna använde sin press till att framhålla att de ”inte hade något att göra med trotskism”, var partiet före resningen långt mindre defensivt i dess svar på de stalinistiska attackerna. Artiklar av Trotskij fortsatte att då och då dyka upp i POUM-pressen,¹³¹ och i mars 1936 hyllade Gorkin den gamle bolsjeviken ”magnifika” analys 1931 av de ”historiska orsakerna till Spaniens efterblivenhet”.¹³² Lokala POUM-avdelningar, speciellt de som var sammansatta av ex-ICE-medlemmar, var ännu mer entusiastiska i sina referenser till Trotskij, den enda tidigare bolsjevikedare som fortfarande ”höll den internationella revolutionens fana högt”.¹³³

Ännu starkare, i kontrast till Trotskijs fördömande av POUM och dess ledare, var en artikel av Maurín i *La Batalla* den 1 maj 1936 under rubriken ”Jag är inte en trotskist, men...”. Som svar på den stalinistiska kampanjen mot honom själv och hans parti, förklarade Maurín att även om de inte var trotskister, kände de sig inte kränkta av att beskrivas som sådana. Trots att man inte var överens med Trotskij i ett antal frågor, kunde inte detta ”fördunkla sanningen” att han varit och fortfarande var, med Mauríns ord, ”en av de bäst organiserade hjärnorna som den socialistiska rörelsen producerat”. Han var inte någon kontrarevolutionär utan ”Oktobers man” och den ”störste bolsjevik-

¹²⁸ J Maurín, ”¿Revolución democraticoburguesa o revolución democratico-socialista?”, op cit.

¹²⁹ *La Batalla*, 17 april 1936.

¹³⁰ *La Batalla*, 10 april 1936.

¹³¹ *La Batalla*, 13 september, 4 oktober och 8 november 1935; *La Nueva Era*, februari, maj och juli 1936.

¹³² Gorkin refererar till Trotskijs pamflett *The Revolution in Spain*, Jfr J Gorkin, ”Los problemas de la revolución española”, *La Nueva Era*, mars-april 1936.

¹³³ El Comité de Salamanca del POUM, ”A todos los trabajadores”, flygblad utgivet av Salamanca-avdelningen den 1 maj 1936.

ledaren efter Lenin”. Som kontrast räknade POUM-ledaren upp flera icke-revolutionära aspekter i Stalins politik, från ”splittringen av den tyska arbetarklassen” till hans nyfunna patriotism och stöd till Nationernas Förbund. Maurín slog fast, att även om han inte själv var trotskist, ”stod Trotskij huvudet högre än det slödder av så kallade revolutionärer av Johnny-come-lately-typ” som nu ledde Kommunistiska internationalen.

Slutsatser

Den följande utvecklingen av POUM under inbördeskriget och revolutionen – speciellt dess deltagande i den katalanska regeringen och dess förhållande till CNT – skulle leda till ett generellt fördömande från den trotskistiska rörelsen av partiet som opportunistiskt och centristiskt. Enligt denna ståndpunkt, kunde rötterna till centrismen återfinnas i ICE:s politik ända sedan dess grundande, för att inte nämna BOC:s. Men mellan 1930 och 1935 utgjorde utan tvekan ICE den mest avancerade organisationen inom den spanska arbetarrörelsen. Dess analyser av den spanska situationen kunde inte matchas av någon annan organisation, och den hade i sina led många av de mest kompetenta kadreerna inom spansk kommunism.

Långt ifrån att vara så genomgående opportunistiskt som ICE ofta har framställts, innebar dess politik i allmänhet ett konstant försvar av revolutionär marxism. Dess beslut att gå samman med BOC har också framställts som ett avsteg från denna politik. Men för att värdera ICE:s utveckling är det nödvändigt att ta med i beräkningen både de objektiva omständigheterna och hur de spanska trotskisterna, korrekt eller felaktigt, förstod dem. Händelserna i oktober 1934, det starka kravet för enhet, klagorandet av vissa aspekter av BOC:s politik, och ICE:s isolering, gav impulser för enandet. Mest betydelsefullt var, även om ICE-ledarna var klara över BOC:s svagheter, att de var övertygade om att de kunde föra dess militanter ännu närmare revolutionär marxism.

Givet den följande utvecklingen av POUM, kan det verka som att de klart hade misstagit sig. 1935 fanns det emellertid ett antal skäl för att tro att detta inte var fallet. Det faktum att sådana erfarna revolutionärer som Nin, Andrade och Internationella Sekretariatets representant Rous var övertygade om att det nya partiets program skulle baseras på revolutionär marxism var inte bara utslag av önsketänkande från deras sida. Till och med en hastig blick, för att inte nämna en noggrann läsning, av POUM:s publikationer mellan september 1935 och juli 1936 stärker denna åsikt. Men enbart ett formellt program skapar inget revolutionärt parti – som kriget skulle visa. Det fanns ett antal avgörande svagheter i BOC:s politik som skulle ge sig till känna under kriget. Att man under-tecknade Vänsterns Valpakt – även om den innehöll POUM:s omfattande kritik av Folkfronten – var ett tecken på vad som skulle komma.

Trots att de var i minoritet, menade ICE-ledarna att det fanns skäl att vara optimistiska. Framför allt var det Andrades påstående att Maurín ”fullständigt hade korrigerat sin ståndpunkt” och antagit ICE:s position,¹³⁴ samt Mauríns intellektuella och politiska dominans inom BOC, som var centrala för ICE:s uppfattning att man skulle kunna få ett avgörande inflytande över det nya partiet. Förlusten av Maurín i början av kriget var ett allvarligt bakslag för de tidigare trotskisterna.¹³⁵ Många av de f.d. BOC-ledarna, vilka av naturliga skäl utgjorde en majoritet i POUM:s exekutivkommitté, återgick till en misstänksam och allmänt fientlig attityd mot ”trotskisterna”. Kanske på grund av avundsjuka mot Nins personliga inflytande inom partiet och avsaknad av Mauríns politiska finkänslighet.

Yttre tryck, i form av stalinisternas kampanj mot partiet, stärkte denna tendens. Trots Nins personliga prestige, var partiet alltför färskt och ex-ICE-medlemmarna för få för att kunna förändra maktbalansen inom POUM på kort tid. Värre var, att de mest betydande grupperna av tidigare ICE-militanter, förutom de i Madrid, förintades i den fascistiska anstormningen under krigets första dagar. Detta märktes mest i Estremadura, Sevilla, Salamanca och Galicien. Av de som överlevde

¹³⁴ Jfr Andrades brev från 29 juni 1935, återgivet i LD Trotsky, *La revolución española*, Vol 2, op cit, sid 348-52.

¹³⁵ Detta var speciellt Andrades åsikt, Jfr hans förord till A Nins, *Los problemas de la revolución...* op cit, sid 7.

det militära upprorets första dagar, blev grupperna av tidigare trotskister i norra Spanien – i Baskien, Santander och Asturien, isolerade från resten av den republikanska zonen. De krossades sedan i Francos segerrika offensiv i området under först halvan av 1937.

Madridgruppen var den mest betydande gruppen av tidigare trotskister som fanns kvar, men tre fjärdedelar av dem dog i det desperata försvaret av huvudstaden på hösten 1936. Härigenom kvarstod bara en liten katalansk grupp som var fullständigt i underlägsna ex-BOC-arna i antal. Resterna av ICE förblev, med få undantag, kvar i tyst opposition mot POUM:s ledarskap under kriget. Endast efter kriget kom de latenta konflikterna inom POUM till ytan. De trotskistiska militanter som överlevt inbördeskriget, den stalinistiska terrorn och den nazistiska terrorn i exilen, skulle bli framträdande i partiets vänsterflygel under 1940-talet. Ett fåtal skulle senare återinträda i trotskistiska grupper.

Naturligtvis var det inte bara ICE och en upplyst Maurín som gav stöd för tron att POUM skulle kunna bli ett fullvärdigt revolutionärt parti. Det fanns många BOC-militanter som var genuina revolutionärer, speciellt bland ungdomen. Man kan hävda att varken ICE eller POUM slutgiltigt var förlorade för revolutionär marxism. Rous såg detta 1935. Det gjorde också många utländska revolutionärer, de flesta av dem f.d. eller ”oliktänkande” trotskister, under inbördeskriget. Till och med Trotskij själv uteslöt inte en försoning mellan POUM och den trotskistiska rörelsen under sommaren 1936.¹³⁶ Men när Nin gick in i den katalanska regeringen i oktober det året, sattes punkt för en sådan utveckling.

Översättning *B Svensson*

---

¹³⁶ Jfr LD Trotsky, ”Letter to Jean Rous”, 16 augusti 1936, och ”For Collaboration in Catalonia”, 18 augusti 1936, *The Spanish Revolution 1931-39*, op cit, sid 239-42. Jfr P Broué i LD Trotsky, *La revolución española*, Vol 2, sid 22-4.